

În căutarea aproapelui pierdut / 1

ierodiacon

SAVATIE BAȘTOVOI

În căutarea aproapelui pierdut

2 / *ierodiacon Savatie Baștovoii*

COPERTA:
Umblarea pe apă,
Kameea, sec. III.

© Copyright:

Editura Marineasa © ierodiacon Savatie Baștovoii

ierodiacon
SAVATIE BAȘTOVOI

ÎN CĂUTAREA APROAPELUI PIERDUT

*Însoțită de un interviu despre predică
cu părintele moscovit ANDREI KURAEV*

Apare cu binecuvântarea
PS DORIMEDONT,
episcop de Edineț și Briceni

Editura Marineasa,
Timișoara, 2002

*Cu cuvânt rău și pe cei buni îi faci răi,
și cu cuvânt bun și pe cei răi îi faci buni.*

SF. MACARIE EGIPTEANUL

Cuvânt de îndreptățire

Primul lucru pe care l-am aflat despre Dumnezeu a fost că Dumnezeu stă pe nori și are o scară mare cu care se suie în cer. Eram copil și poate că mi-ar fi plăcut să fie așa. Tatăl meu însă mi-a scos repede din cap această imagine copilărească, zicându-mi că norii sunt formați din vapori de apă și că nimeni nu poate să stea pe ei, că pică jos. Același lucru mi l-a spus și învățătoarea la școală. Gagarin, după ce a zburat în cosmos, mi-a zis ea, nu a văzut acolo nici un Dumnezeu. De atunci am rămas convins că Dumnezeu este o mare minciună.

Eu am crescut în familia unui propagandist de “ateism științific”, care a făcut filozofia la Leningrad, și am fost educat să cred că Dumnezeu e o invenție. Aveam pentru aceasta o mulțime de dovezi. Era plină casa cu cărți despre grozăvia Inchiziției, despre scârnăviile pe care le făceau călugării prin mănăstiri, despre popii care mâncau găinile văduvelor în post.

Credeam toate acestea ři mă întăream în această credință. Credeam, pentru că tot ceea ce citeam în acele cărți ři tot ce îmi spunea tatăl meu le vedeam în realitate la credincioșii ři, mai ales, la preoți. Vedeam atâta lipsă de omenie la toți cei care se numeau pe sine slujitori ai lui Hristos.

Dar Dumnezeu m-a luat, când mă așteptam mai puțin, ři m-a făcut călugăr, chiar slujitor al altarului Lui. Totuși, eu nu pot arăta nici un preot cu degetul ca să zic: “Cutare m-a convertit la Hristos”. Nu spun că nu am cunoscut preoți, am cunoscut ři chiar am stat cu ei la masă. Am cunoscut preoți, dar nici unul dintre ei nu mi-a vorbit despre Hristos.

Eu tot nu mă mai satur să mă uit la Biserica lui Hristos din afară, ca un necredincios, ři să mă minunez de “vrednicia creștinismului ři de nevrednicia creștinilor”, după cum se exprima un arhimandrit rus din secolul trecut. Cât de ascuns este Dumnezeu! Dar până a ajunge să cunoști vrednicia creștinismului, te izbești de nevrednicia creștinilor, ca de o vamă nesuferită, pe care pușini au răbdare să o treacă.

Prejudecățile despre falsitatea creștinismului, pe care omenirea le-a fabricat cu

genialitate, sunt cred că cea mai mare ispită pentru omul contemporan. Iar cei care niciodată nu mai obosesc înmulțindu-le sunt chiar credincioșii și preoții.

Cel mai mult mă nedumerește la credincioși, și până astăzi, stupefarea pe care o arată atunci când aud că cineva nu crede în Dumnezeu. “Vai, cum să nu credeți în Dumnezeu? Da’ se poate?” Dar ce ai făcut tu, credinciosule, ca fratele tău să creadă în Dumnezeu? Această întrebare și-o pun foarte puțini.

Cât de mult poate să scârbească agresivitatea credincioșilor, modul îngâmfat în care îi atacă pe necredincioși. “Artiștii sunt niște rătăciți și îndrăciți; oamenii de știință, de fapt, nu știu nimic!” etc. Dar toate se spun cu atâta incultură și, ceea ce este chiar înfricoșător, cu satisfacția demonică că aceea nu se vor mântui.

Mărturisesc că eu însumi am fost furat de acest val, din cauza cărților pe care le citeam la pășirea mea în creștinism. Este un prilej pentru mine, așadar, să aduc și public pocăința mea în fața celor pe care i-am jignit în vreun fel în articolele mele de început, oameni de cultură sau fețe bisericești. Îi rog să pună totul pe seama râvnei de început și să mă pomenească în rugăciunile lor.

Poate că acestea toate m-au făcut să propun un fel de cod al misionarului ortodox, după exemplul Sfinților Părinți. Există o mulțime de cărți care îl învață pe credincios cum trebuie să se comporte în biserică, cum să aprindă lumânări, cum să scrie pomelnice, cum să-și facă semnul crucii. Dar nu prea există cărți care să-l învețe pe credincios cum trebuie să se comporte în afara bisericii, deși, dintr-o săptămână întreagă, acesta petrece în biserică doar două ore.

Este un îndemn de a renunța la tot ce este de prisos și fals în viața noastră. Dumnezeu S-a făcut om și a viețuit printre oameni, în timp ce noi ne separăm de ei, devenind niște paiate cu chipuri de falsă evlavie. Cred că e timpul să ne înomenim și noi, cum a făcut-o odinioară Dumnezeu, și să pornim în căutarea aproapelui nostru pierdut.

*Ianuarie 2002,
Schitul Sfinților Apostoli Petru și Pavel,
Bogâltin*

Calea spre inima omului

Propovăduirea învierii este și astăzi la fel de actuală ca și în primele zile ale creștinismului. Catedralele mărețe, hramurile câte unui Sfânt sau Sfinte, care adună zeci de mii de credincioși, tarabele pline de cărțile Sfinților Părinți și posterele cu patriarhul din dughene nu sunt numaidecât o dovadă că mesajul evanghelic a fost înfăptuit. Nu este nici un motiv a crede că vremea predicii a trecut și că acum trăim triumful creștinismului. Aș spune chiar că mulți trăiesc un fel de posteritate a creștinismului, crezându-se în măsură să “îndrepte” pe ici colo ceea ce Apostolii și Sfinții Părinți “nu au înțeles bine”. Mă refer și la conferințele și simpozioanele interconfesionale, la săptămânile de rugăciune comună etc.

Există tot ce vrei în aparatul Bisericii, cu părere de rău din ce în ce mai asemănător

cu alt aparat, nevrednic de pomenire. Există posturi de radio, gazete, există chiar preoți de serviciu care pot oferi Sfânta Împărtășanie trecătorilor curioși și turiștilor la orice oră, fără spovedanie și fără Liturghie. Există, într-un cuvânt, o mare “înțelegere” pentru omul modern. Numai “propovăduirea învierii cea minunată” nu există, nu există învierea sufletelor noastre.

Leonid Ilici Osipov, un profesor de la Academia Teologică din Moscova, atrăgea atenția la una din conferințele sale că Hristos ocupă un loc din ce în ce mai neînsemnat în Biserică. Totul se reduce la parada de veșminte frumoase și la profesionalismul corului. Azi poți vedea scene când preotul cu potirul este împins într-o parte: “Hai, vă rugăm, mergeți cu împărtășania mai încolo, că e timpul să vorbească mitropolitul și trebuie să filmăm”. Și eu zic că avem deja simptomele unui creștinism fără Hristos.

M-am gândit care ar fi una din diferențele dintre misiunea creștină din primele veacuri

și cea de astăzi. Și cred că una ar fi aceasta: pe atunci existau prostituate convertite care atrăgeau în Biserică incomparabil mai multă lume decât un preot din zilele noastre. Pe atunci o fostă desfrânată se ostenea și convertea bărbați care mai târziu deveneau preoți, dar azi preoții nu se ostenesc pentru o desfrânată măcar să o aducă printre credincioșii de rând. Nu mă îndoiesc că sunt mii de femei și bărbați pe care preoții îi împărtășesc fără socoteală, deși se află în acest păcat, dar asta nu înseamnă convertire.

Astăzi există două generații de preoți: cei care au terminat proaspăt facultatea și practică un laxism exagerat și cei de modă veche, care sunt mai severi. Amândouă aceste atitudini, și laxismul și severitatea, sunt bune și amândouă sunt rele. Amândouă sunt bune când urmăresc recuperarea și vindecarea omului bolnav de păcat, dar amândouă sunt rele când îl aruncă pe om în nenorocire, fie în nepăsare, fie în deznădejde, chiar până la căderea din credință.

A banaliza acest păcat, cum se întâmplă în marile orașe, înseamnă a anula rostul venirii lui Hristos în lume. Dar, totodată, a te îngreșoșa de păcătoși și a-i ataca de pe amvonul bisericii în predici apocaliptice, ca pe unii care nu mai au nici o scăpare, este, la fel, o încălcare a iubirii lui Hristos. Ceea ce lipsește azi nu sunt cărțile de catehism. E plin de cărți și cărțuții de predici la sărbătorile bisericești, chiar cărți despre feluritele păcate, cu draci și drăcușori, cu vedenii amenințătoare și așa mai departe. Numai calea care duce la inima omului nu se cunoaște. Hristos stă la ușă și bate, nu cumva să-L alungăm noi cu amenințările și cu rețetele noastre de mântuire, înainte de a face un lucru atât de obișnuit, care ni se cere. Acest lucru este de a ne alipi urechea de inima căreia vrem să-i vorbim și să pândim de care parte se ascunde Hristos, pentru că El se ascunde numaidecât și în acea inimă.

Învierea - un semn făgăduit “neamului viclean și desfrânat”

Hristos a sfințit toate căile posibile de a ajunge la El și nu a făcut diferență între cei feciorelnici și cei care au venit la El după o viață păcătoasă. De multe ori chiar îi laudă pe cei din urmă. Din acest punct de vedere, este interesant că după înviere, Hristos S-a arătat întâi nu feciorelnicului Ioan, ucenicului Său iubit, nu Maicii Domnului, ci S-a arătat unei foste prostituate: Mariei Magdalena (Mc. 16, 9). Despre această femeie din Magdala Proloagele mărturisesc cu simplitate că “ea este cea dintâi vestitoare a învierii și cel dintâi martor al deplinei noastre mântuiri prin înviere”.¹ Dumnezeu, care Și-a ales mai înainte o Marie Fecioară pentru nașterea Sa, acum și-a ales o Marie fostă prostituată spre binevestirea Învierii Sale din morți. Cumva, această desfrânată convertită s-a făcut pentru noi “născătoare a veștii învierii”.

1. *Proloagele*, Vol. II, Ed. Mitr. Olteniei, 1991, pg. 923.

Apostolii înșși, care s-au făcut mai târziu lumină a lumii, aveau inima împietrită în fața veștii învierii, numind-o pe Maria nebună și calomniatoare (Lc. 24, 11). Inima unei prostituate convertite însă a fost mai aproape de Dumnezeu. Și asta pentru că bucuria Învierii trebuia vestită nu unui neam de feciorelnici, ci tocmai celui “*neam viclean și desfrânat*” (Mt. 16, 4), pe care îl muștră și pentru care moare Hristos.

Merită remarcată contribuția prostituatelor convertite la opera mântuirii noastre, de la această Marie Magdalenă până la sfintele femei despre care mărturisește tradiția bisericească și pe care le vom pomeni și noi pe parcurs. Moartea Apostolului Pavel, cel mai mare predicator al creștinătății, despre care Sf. Ioan Gură de Aur spunea că Biserica nici nu va mai avea un al doilea Pavel, este o dovadă a importanței pe care o acordă Dumnezeu convertirii desfrânaților. Pavel moare într-o împrejurare aparent nedemnă de un apostol “*care s-a ostenit în*

propovăduirea Evangheliei mai mult decât ceilalți” (I Cor. 15, 10). Acesta nu moare pentru că a refuzat să jertfească idolilor, nu moare nici ca Ștefan, ucis cu pietre de mulțimile iudeilor înfuriați.² Dimpotrivă, Pavel fuge de fiecare dată de aceste ocazii de martiraj. El, care altădată a fugit de iudei “coborât peste zid într-un coș” (F. A. 9, 25; vezi și F. A. 14, 6), deși “nu pune nici un preț pe sufletul său, numai ca să îplinească

2. Despre împrejurările în care a murit Apostolul Pavel vorbește și Sf. Ioan Gură de Aur în *Apologia vieții monahale*: “Ați auzit negreșit de Neron, ajuns celebru din pricina desfrânării lui. A fost cel dintâi și singurul dintre împărați care a născocit noi chipuri de desfrânare și de necuviință. Neron a învinuit pe fericitul Pavel, care a trăit pe timpul domniei lui, de aceleași fapte de care voi îi acuzați pe acești sfinți bărbați (adică de a fi îndemnat la viața feciorelnică). Fericitul Pavel câștigase pentru credința creștină pe o concubină a lui Neron, iubită foarte mult de el, și a înduplecat-o totodată să părăsească legătura sa necurată. Din pricina asta Neron l-a numit pe Pavel plagă a societății, înșelător și, în sfârșit, i-a adus și alte învinuiri... L-a pus mai întâi în lanțuri, dar, pentru că nu l-a înduplecat să înceteze de a mai sfătui pe fată, a pus, în cele din urmă, să fie omorât”. (*Despre feciorie. Apologia vieții monahale. Despre creșterea copiilor*. Ed. Inst. Biblic al BOR, 2001, p. 191).

slujba pe care a primit-o de la Domnul Iisus” (F. A. 20, 24), acceptă la Roma o moarte dubioasă. Marele Pavel va muri din cauza unei biete fete din haremul lui Neron, pe care o convertise la creștinism.

Întoarcerea desfrânaților de la faptele lor este la fel de mare ca și convertirea păgânilor. În general, desfrânarea este văzută în Scriptură ca o sumă a tuturor păcatelor, iar în Vechiul Testament desfrânarea avea și sensul de idolatrie (Iez. 16, 20; Lev. 17, 7; Lev. 20, 5 ș. a.) Pentru că cel mai cumplit idol, căruia nu este om care să nu-i aducă jertfe, este chiar trupul nostru (Gal. 5, 19-21). De aceea și Hristos, vrând să însumeze toate păcatele omenirii, ne numește “*neam viclean și desfrânat*” (Mt. 16, 4).

**“Cine este fără de păcat,
să arunce primul piatra”**

(Pe marginea unui articol împotriva homosexualilor)

Ceea ce m-a determinat să scriu pe această temă a fost un articol îndreptat împotriva homosexualilor, pe care l-am citit într-o vestită revistă ortodoxă din România, tipărită cu binecuvântarea Sfântului Sinod.³ Nu era un articol adresat homosexualilor, ci un articol scris împotriva homosexualilor. Această atitudine am remacat-o cam în toate articolele și predicile pe această temă, atitudine pe care credincioșii o cunosc foarte bine. Nu știu de ce, majoritatea predicatorilor care vorbesc în numele Bisericii Ortodoxe se simt datori să-și îndrepte de fiecare dată discursul lor anume *împotriva* homosexualilor, *împotriva* prostituatelor, *împotriva* drogașilor, fără a lăsa măcar să se întrevadă intenția recuperării lor.

3. Îmi cer permisiunea ca, nici aici, nici în altă parte, să nu descopăr identitatea exemplelor negative.

Acest articol întrece orice măsură în acest sens, pentru că, în afară de citatul din Levitic (20, 13), prin care se recomandă uciderea celor care “*se culcă om cu om ca și cu o femeie*”, se recurge și la un articol din *Pravila* lui Vasile Lupu, care poruncește nu doar uciderea celor ce vor fi aflați că au făcut acest păcat, ci chiar și trupurile lor după moarte să fie arse.

Mie personal îmi este greu să întrevăd scopul acestui articol, mai bine zis, refuz să-l înțeleg. Sfinții Părinți îi numesc pe cei care dau astfel de sentințe ucigași de frate. Am auzit că în SUA unii ca aceștia pot fi dați în tribunal. Am auzit acest lucru spunându-se cu indignare, deși eu, cu umila mea minte, îndrăznesc să spun că această lege este poate una dintre puținele bune din Occident. Spun asta nu pentru că văd în ea o apărare a homosexualității, ci pentru că o percep ca pe o muștrare a celor care, sub pretextul moralității, de fapt își vomită setea lor de ucidere, sete care nu de puține ori a devenit faptă, ca să ne aducem aminte

de calvarul Inchiziției romano-catolice din Evul Mediu. Încuviințez această lege pentru că Însuși Hristos a zis că *“cel ce se mânie pe fratele său, vrednic va fi de osândă”* (Mt. 5, 21). Și o mai spun pentru că Hristos a mustrat această pornire în iudei, atunci când au vrut să o omoare cu pietre pe femeia prinsă în adulter, deși și aceia, aparent, îndeplineau tot o poruncă din Levitic (20, 10). Hristos n-a făcut asta ca să încalce porunca Tatălui, dată lui Moise, nu a făcut-o nici pentru a apăra adulterul, ci a făcut-o numai pentru că iudeii ar fi omorât-o nu de dragul respectării poruncii, ceea ce lui Finees *“i s-a socotit întru dreptate”* (Ps. 105, 30-31), ci de dragul uciderii. A mai făcut-o Hristos și pentru a le atrage atenția zeloților moraliști asupra păcatelor lor personale: *“Cine este fără de păcat, să arunce primul piatra”* (In. 8, 7).

Mă gândesc dacă fața Bisericii noastre ar fi fost aceeași, dacă Apostolii ar fi adoptat aceeași atitudine propovăduind grecilor homosexuali. Poate că nu chiar întâmplător Dumnezeu a ales pentru scrierea

evangheliilor limba acestui popor vestit pentru urgiile ři bețiile sale.⁴

Dacă e să ne întoarcem în Vechiul Testament, atunci nu numai homosexualii trebuie omorâți cu pietre. Să-i omorâm ři pe cei care nu-și ascultă părinții (Lev. 20, 9), pe toți cei care, sārmanii, au fost să-și ghicească (Lev. 20, 6), pe cei care s-au culcat cu femeia altuia (Lev. 20, 10), pe toți cei care s-au culcat cu femeie în timpul scurgerii ei (Lev. 20, 18). De fapt, ar trebui să fie omorâți ři cei care se căsătoresc cu cei de altă credință, cei care nu duc sângele la Templu (Lev. 17, 4). ři ar mai fi o grămadă de pricini de moarte, dintre care, măcar una, se potrivește ři cititorului acestei cărți.

Dacă Leviticul ar fi rămas în vigoare, atunci ar fi trebuit să fim omorâți toți cu pietre de iudei, ca păgâni. Dar de asta a venit Hristos, ca să ne ia piatra din mână ři să pună

4. Despre aceasta, vezi ři părerea lui Vladimir Losski în *Introducere în teologia ortodoxă*, Editura Enciclopedică, București, 1993, pg. 36.

în loc inima noastră. Lege nouă ne-a dat nouă:
să ne iubim unii pe alții (In. 13, 34).

Am cunoscut odată un homosexual, dar nu oricum și nu oriunde. S-a întâmplat în pușcăria din Tighina. Mănăstirea noastră avea un paraclis în pușcărie și eu îl mai însoțeam uneori pe ieromonahul nostru care slujea acolo. Eu eram obișnuit cu pușcăriașii de mic, că erau mulți în sătulețul unde am copilărit. Pe deasupra, am un unchi care a stat de câteva ori în pușcărie, un verișor și mai mulți dintre prietenii din copilărie. Deci, știam multe despre viața lor, dar niciodată nu am avut ocazia să o văd cu ochii mei, pentru că, cel puțin la noi, nici nu poți, numai dacă nu ajungi tu însuși să fii închis.

Trebuia să ajung călugăr ca să-mi împlinesc acest vis ciudat al copilăriei mele. Și iată că odată, după slujbă, părintele mă întreabă dacă nu vreau să văd cum arată un *șezo*. Acest *șezo* este o celulă de corecție, de fier, cam de un metru de lată și vreo doi de lungă, în care este și patul și WC-ul, fără

ferestre. Din această celulă condamnatul este scos din când în când în hol, care arată ca un maneaj de plasă de fier, și împins ca o minge de rugby de la unul la altul de câțiva băieți zdraveni, care strigă și-l lovesc cum știu ei. Astfel de manevre se fac pe neașteptate, așa încât pe urmă e destul numai să auzi strigăte și să înnebunești de frică.

“Hai, zice părintele, că trebuie să mărturisesc pe unul în *șezó*. Acest ieromonah știa foarte bine tot codul pușcăriașilor pentru că tatăl său a stat mulți ani în pușcărie. Zic: “Ce trebuie să faci ca să nimerești acolo?” “Ei, poți să faci multe, dar ăsta stă din alte motive. A vorbit odată ce nu trebuia și băieții au făgăduit că-l taie. De asta e mai bine pentru el să stea în *șezó*, că acolo nu-l ajunge nimeni”.

Am intrat pe holul acela rece ca un abator. Există astfel de locuri care simți că pur și simplu te expulzează afară, ca pe un corp străin. Așa te simți, de exemplu, în morgă. Aceeași stare m-a cuprins și aici, unde au fost uciși atâția oameni și atâția s-au

sinucis. Gardianul ne-a deschis ușa de fier și ne-a lăsat singuri.

Când s-a deschis ușa însă, am simțit o pace și o liniște ca într-o chilie de călugăr. De fapt, celula aceea nici nu arăta altfel. Într-un colțișor avea un mic iconostas unde ardea candelă și câteva cărți. Pe o măsuță mică era deschisă cartea “Despre alcătuirea spovedaniei” a părintelui arhimandrit Ioan Krestiankin. Însuși întemnițatul ne-a întâmpinat cu o pace la care ajung numai marii nevoitori. Era un blond înalt, cu părul scurt, slab, cu ochelari cu lentile groase și buze foarte mari. Acesta nu a schițat nici cel mai mic semn de mirare și nici o emoție din cele firești pentru un om care nu vede lumina zilei. Nu arăta însă nici înstrăinarea unui schizofrenic. Ne-a zis numai “bună ziua, părinților”, cu un fel de dragoste calmă, care nu mai are nevoie de cuvinte. A urmat un dialog cu totul obișnuit, numai din “ce mai faci, cum te mai simți” și “bine, mulțumesc”. Era însă atâta dragoste în toate.

Părintele a amânat mărturisirea, dar, iarăși, acela nu a arătat nici un semn de

nedumerire. A întrebat numai: “Atunci, când binecuvântați să mă pregătesc, părinte?” Așa ne-am despărțit. Și, iarăși, nu a zis niciodată “mai stați”. Cum ne-a întâmpinat, așa s-a și despărțit de noi.

Am rămas atât de copleșit de sfințenia aceluia pușcăriaș, încât la ieșire l-am întrebat pe părintele de ce nu aduce niște împărtășanie din biserică să-l împărtășească. Atunci părintele mi-a zis că încă nu poate să-l împărtășească. Și am înțeles că e bolnav de boala pe care o deprind mulți în pușcărie. În ochii mei însă el a rămas la fel de sfânt, pentru că am văzut lupta lui, pe care Dumnezeu a răsplătit-o cu atâta pace. Asupra acestui om se împlinea atât de expresiv teologia Sf. Macarie Egipteanul despre coexistența harului cu păcatul în sufletul și în trupul omului.

Pe urmă mi-a povestit părintele că acesta are mamă călugăriță undeva în Rusia. Mai avea de stat încă vreo cinci ani și se elibera. Cred că va începe o viață nouă, dacă nu-l vor tăia “băieții” până atunci.

Improvizații pe marginea primului capitol din Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel

1. *Cum îl cităm pe Pavel?*

Este adevărat că Apostolul Pavel, în epistola sa către romani muștră homosexualitatea, din care predicatorii nechemăți citează, de regulă, numai două versete: “*Pentru aceea, Dumnezeu i-a dat pe ei unor patimi de ocară, căci și femeile lor au schimbat fireasca rânduială cu cea împotriva firii; asemenea și bărbații, lăsând rânduiala cea după fire a părții femeiești, s-au aprins în pofta lor unii pentru alții, bărbați cu bărbați, săvârșind rușinea și luând în ei răsplata cuvenită rătăcirii lor*” (Rom. 1, 26-27). Dar a rupe din context aceste cuvinte pentru a-ți susține o atitudine de inchișitor este o abordare sectantă a Scripturii. Altminteri discursul Apostolului Pavel este mult mai complex, presupunând niște etape pregătitoare, dar și o încheiere extraordinară,

care nu sfârșește nicicum cu această simplă constatare. De aceea, aș vrea, pentru o mai bună introducere în temă, să mă opresc puțin asupra acestui prim capitol din Epistola către Romani a Sf. Apostol Pavel, ca la un model de predică pe care ar trebui să-l urmeze toți cei care se adresează acestor sectoare atât de vulnerabile ale societății noastre, cum sunt homosexualii, prostituatele, oamenii care se droghează și alte firi sensibile.

2. Între a lăuda și a mustra

În primul rând, Apostolul Pavel nu își începe cuvântarea cu versete din Levitic, adică nu cu o condamnare, ci cu un cuvânt despre Hristos, al cărui rob și propovăduitor se declară. Pavel, ca orice om normal, își dă seama că nu te poți duce la niște oameni, care de altfel recunoșteau o mulțime de “autorități divine”, cum erau romanii, și să le spui: “Gata, pentru tot ce ați făcut până acum o să ardeți în foc, pentru că așa a zis Hristos”. Pentru romani Hristos era un zeu

printre alții, mai exact, romanii nici măcar nu-L considerau zeu, ci simplu om, iar pe creștini îi numeau atei pentru faptul că se închină unui om care fusese omorât și nu se închină zeilor nemuritori. Deci, Pavel nu-L prezintă pe Hristos ca pe un judecător, pentru că romanii, popor de juriști, erau sătui de judecători cam cum sunt românii sătui de comuniști, ci le prezintă un amănunt în același timp șocant și ademenitor. Le spune că Hristos a înviat din morți și că el, Pavel, a primit har să cheme neamurile la această credință, prin care, se înțelege, se poate dobândi învierea din morți și viața veșnică.

Apoi Pavel le captează atenția și mai mult, el începe să-i laude pe romani ca neam. Această laudă nu este o simplă măgulire lingușitoare, ci, pentru un neam de cuceritori, care țineau toată lumea la picioare, era un fel de a le arăta că îi înțelegi, că îi cunoști și că ești solidar cu ei. De altfel, vedem că Pavel își începe mai toate epistolele sale cu un cuvânt de laudă. Același lucru îl face Pavel și în Areopagul Atenei. El nu începe

prin a condamna idolatria grecilor, deși acest păcat este mai mare decât homosexualitatea, ci chiar îi laudă pentru evlavie pe care o au față de acești idoli, zicându-le: *“Bărbați atenieni, în toate vă văd că sunteți evlavioși”* (F. A. 17, 22). Apostolul nu laudă închinarea la idoli propriu-zisă, ci pornirea firească a inimii spre cinstire, încercând să dea un alt curs energiei sufletești a acelor oameni.

Scopul lui era de a înlocui ierarhia lor valorică, iar orice schimbare de acest fel indignează, scandalizează. Cu atât mai firească este indignarea în materie de credință, pentru că a-ți pierde credința înseamnă a muri. Și chiar dacă te poți naște din nou, printr-o credință mai bună, moartea oricum trebuie să aibă loc, iar asta nu se face fără durere. Ca cineva să accepte această durere, această moarte de dragul tău, adică a credinței pe care o propovăduiești, trebuie mai întâi să se încredințeze că ești cel puțin un om de treabă și că știi ce faci. Într-un cuvânt, omul te crede numai după ce se convinge că ești un cunoscător al vieții și al sufletului

omenesc și că modul tău de viață este superior celui pe care l-a dus el. În același timp, nu trebuie să uităm că în momentul în care propunem cuiva credința noastră noi înșine suntem pentru el modelul realizat al omului în viziunea acelei credințe. De aceea, nimeni nu ne va lua în serios dacă nu vom arăta multă îngăduință, răbdare și dragoste.

*3. Nu începe cu dărâmarea idolilor,
lasă-l pe ascultător să și-i dărâme singur*

Cunoaște mediul din care provine ascultătorul și nu lovi ceea ce este valoros în ochii lui. Jignirile pe care le aducem celuilalt, nesocotindu-i credința sau viziunea lui despre viață, nu aduc nici un folos. Cei mai mulți cred că dacă încep a apăra cu înverșunare o dogmă de credință, atrăgându-și în felul acesta disprețul ascultătorului, pățimesc ca mărturisitori. Nu este adevărat. Sfântul Teofan Zăvorâtul îi numește pe aceștia, scandalagii (kricunî), și îi îndeamnă să-și păstreze curajul mărturisirii pentru

situațiile în care Dumnezeu într-adevăr le va cere să-L mărturisească. Nu-i nici un eroism în a mărturisi atunci când nu există pericolul morții. Zice Sfântul că adevărata mărturisire este atunci când ai de ales între a-L mărturisi pe Hristos, cu prețul vieții sau a muri, cu prețul lepădării de Hristos.⁵ Dacă vezi că ascultătorul tău nu este gata să primească un adevăr de credință, mai bine schimbă tema discuției sau taci și vezi-ți de treaba ta. Așa ne îndeamnă și Apostolul Pavel: *“V-am scris să nu vă amestecați cu desfrânații, dar nu am spus, desigur, despre desfrânații acestei lumi, sau despre lacomi, sau despre răpitori, sau despre închinătorii la idoli, căci altfel ar trebui să ieșiți afară din lume... Căci ce am eu ca să judec pe cei din afară [necredincioși]? Pe cei din afară îi va judeca Dumnezeu”* (I Cor. 5, 9-13).

Această atitudine îi scandalizează pe zeloții din bisericile noastre: “Cum să nu

5. Sviatiteli Feofan Zatvornik, “O ljeucitelei”, Sanct-Peterburg, 1911.

mărturisim pe Hristos?!, noi nu ne lepădăm de credința noastră!” Sigur că este motiv de tulburare, să le iei oamenilor un prilej atât de ieftin de a se simți “mucenici”. Apostolii însă nu considerau lepădare de credință evitarea conflictelor inutile pe seama credinței. Aceasta am văzut-o din atitudinea, citată mai sus, luată de Apostolul Pavel față de idoli atenienilor (F. A. 17).

Și mai clar străbate diplomația Apostolilor în timpul răscoalei argintarului Dimitrie, când o piață întreagă de efeseni “*au strigat într-un glas ca la două ceasuri: Mare este Artemisa efesenilor!*” (F. A. 19, 34). Acest Dimitrie, care se temea că din cauza propovăduirii Apostolilor își va pierde meseria, căci era făurar de idoli, a stârnit cetatea și cerea să fie judecat Pavel și ceilalți. Atunci secretarul, potolind mulțimile, a zis: “*Bărbați efeseni, cine este între oameni, care să nu știe că cetatea efesenilor este păzitoarea templului Artemisei celei mari și a statuii ei, căzută din cer? Deci, acestea fiind mai presus de orice îndoială, trebuie să vă liniștiți și să nu faceți*

nimic cu uřurință. Căci ați adus pe bărbații aceștia, care nu sunt nici furi de cele sfinte, nici nu hulesc pe zeița voastră” (F. A. 19, 35-37).

Care a fost reacția Apostolilor la aceste cuvinte, prin care se spunea clar că nu o hulesc pe zeița Artemisa? Oare nu înseamna aceasta că se leapădă de Hristos? Totuși ei nu au sărit cu gura să explice că, “de fapt, domnule secretar, noi o hulim pe Artemisa”. Au făcut-o de frică oare? Nu, pentru că mai înainte ni se spune că abia îl puteau ține pe Pavel să nu se bage în mijlocul mulțimii revoltate (19, 30-31). Apostolii au înțeles că pur și simplu o astfel de mărturisire n-ar fi adus nici un folos și că mai de folos era atunci ca gloata să se liniștească și să se împrăștie pe la casele lor. Un raționament atât de simplu, atât de omenesc.

De fapt, de ce ar trebui să ne mire diplomația Apostolilor, când avem în Vechiul Testament exemplul lui Iosif. Oare cum a trăit Iosif la curtea lui Faraon, slujindu-l cu atâta devotament încât a ajuns să fie numit mai mare peste tot Egiptul? Cine cunoaște

puțin istoria religiilor știe că Faraon nu este un simplu conducător, ci Zeul suprem al egiptenilor, un fel de amestec dintre Ra și Isis. Iosif nu doar că a acceptat inelul lui Faraon, ci chiar s-a căsătorit cu fiica lui Poti-Fera, marele preot din Iliopolis. Totuși, el nu și-a călcat credința în Dumnezeuul Cel viu, căci fraților săi, înainte de a le descoperi adevărul despre sine, le-a zis: “*Eu sunt om cu frica lui Dumnezeu*” (Fac. 42, 18). Iosif nu a trăncănit zadarnic în palatul lui Faraon despre deșertăciunea idolilor, ci a preferat să le arate egiptenilor puterea Dumnezeului evreilor, în care credea. Până la urmă, Faraon a ajuns el însuși un propovăduitor al Acestui Dumnezeu, încât “*a zis Faraon către toți dregătorii săi: Am mai putea găsi, oare, un om ca el, în care să fie Duhul lui Dumnezeu?*” (Fac. 41, 38).

Despre Sfântul Vasile cel Mare se zice că, auzind pnevmatomahii că apără dumnezeirea Duhului Sfânt, au trimis niște iscoade să-l asculte la predică. Dar Sfântul, când i-a văzut în biserică, nu a pomenit nimic despre Duhul

Sfânt în toată predica sa, încât unii ortodocși stăpâniți de duhul “certării pe cuvinte”, îl învinuiau că nu cinstește Duhul Sfânt.⁶

Însuși Hristos ne-a învățat această diplomație. Uitați-vă cu câtă atenție Se propovăduiește pe Sine iudeilor. Deși era Dumnezeu adevărat, Se mulțumea să se prezinte ca simplu prooroc, învățător ș. a. m. d. A lăsat această misiune mai mult pe seama Apostolilor. Respectă cu strictețe toate prescrierile Legii lui Moise, deși a venit să o înlocuiască. Spune chiar că de-L va huli cineva pe El, i se va ierta, dar hula împotriva Duhului Sfânt nu Se va ierta, deși este deopotrivă cu Duhul Sfânt. Aceasta a făcut-o nu pentru că hula împotriva lui Hristos este un păcat mai mic, ci pentru că nu pretindea de la evrei să-L recunoască îndată ca Dumnezeu, pe când despre Duhul Sfânt evreii știau de la prooroci. Iată câtă îngăduință arăta Hristos față de prejudecățile iudeilor și

6. Bolotov, “*Istoria drevnei tzeruvi*”, Tom. I.

a oamenilor în general. De aceea, atunci când saducherii l-au întrebat dacă se cuvine a da bir Cezarului, le-a zis să dea Cezarului ce este a Cezarului și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu. Saducherii au pus această întrebare pentru că Cezarul era văzut de romani ca un zeu, iar a plăti bir zeului putea fi înțeles și ca o aducere de jertfă. Dar pentru că aceasta nu presupunea și mărturisirea Cezarului ca zeu, Hristos o îngăduie. Mii de creștini însă au primit să moară pentru că au refuzat să ardă tămâie pentru Cezar, pentru că tămâia înseamnă a recunoaște ca Dumnezeu și a te ruga aceluia.

Lucrurile de taină ale credinței nu se spun oricui. Dacă vrei să descoperi ceva din acestea, fă-te mai întâi prieten cu ascultătorul tău, câștigă-i dragostea. Că nici Hristos nu a spus tuturor lucrurile de taină, ci prietenilor: *“V-am numit prieteni, pentru că toate câte am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute”* (In. 15, 15). Celorlalți însă le vorbea în pilde.

A cere celuilalt să creadă ca și tine, chiar de la prima discuție, este tot una cu a te

duce la o femeie pe stradă să-i zici: “Dacă nu vii cu mine să ştii că eşti proastă”. Te poţi alege, în cel mai bun caz, cu o privire dezaprobatoare, dacă nu cu o palmă. Dacă vrei să o cucereşti, îi câştigi mai întâi încrederea şi admiraţia. Cam așa este și cu predica.

Desigur, împotriva exemplurilor aduse de mine se pot aduce o grămadă de canoane și citate din Sfinții Părinți. Eu însă cred că toate acelea erau într-adevăr bune în Imperiul Bizantin (perioada când s-au alcătuit canoanele), când, începând de la împărat și până la ultimul om, umblau cu toții la biserică, iar ereticii erau în minoritate. Astăzi însă, deși se aduce cifra de 80% români ortodocși, care, chipurile, exprimă cifra reală, totuși se potrivesc mai mult metodele de predică de pe vremea Pantheonului.

Este aceasta oare o dovadă că Sfinții se contrazic între ei? Cred că e mai degrabă ceea ce a zis Apostolul Pavel, că “*Domnul este Duh, și unde este Duhul Domnului, acolo este libertatea*” (II Cor 3,17).

Ceea ce zic eu nu este o rețetă, ci tocmai o propunere de a renunța la rețete. Nu neg că și canoanele au fost inspirate de Duhul Sfânt, dar cred numai că Duhul Sfânt lucrează în fiecare om în funcție de ceea ce este el. În Odessa o femeie s-a sinucis după ce preotul a atacat-o cu versete din Apocalipsă, pentru că își făcuse pașaport de plastic. Acesta era preocupat mai mult de amânarea sfârșitului lumii, vestit de niște călugări neserioși de pe Athos, decât de mântuirea sufletului acelei femei. Preotul a citat cuvintele Duhului Sfânt, numai că el însuși nu a avut Duh Sfânt. De aceea și darul cuvântului se numără printre alte daruri ale Duhului Sfânt, și nu-l are oricine, după cum nu oricine are darul rugăciunii, darul lacrimilor etc.

Nu trebuie să ne simțim datori să muștrăm pe nimeni, nici pe prostituate, nici pe homosexuali, nici pe necredincioși, nici pe cei de altă credință. Să nu confundăm agresivitatea noastră cu râvna pentru credință, după cum ne îndeamnă și Sfântul Ignatie: “Amăgiți fiind de o falsă concepție despre râvnă, râvnitorii

lipsiți de înțelepciune socot că, lăsându-se în voia acestei râvne, urmează Sfinților Părinți și sfinților mucenici, uitând că ei - râvnitorii - nu sunt sfinți, ci păcătoși. Dacă sfinții îi mustrau pe păcătoși și pe necredincioși, o făceau din porunca lui Dumnezeu, fiind datori să facă aceasta, potrivit insuflării Sfântului Duh, nu insuflării propriilor patimi și a demonilor. Iar cel ce se hotărăște, de capul lui, să-l acuze pe fratele sau să îi facă observație, acela arată limpede că se socoate mai înțelept și mai virtuos decât cel acuzat de el, că lucrează sub înrâurirea patimii și a amăgirii cugetelor demonice. Se cuvine să ne aducem aminte de porunca Mântuitorului: *“De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău și bârna din ochiul tău nu o iei în seamă?”*⁷

E drept că Apostolii în Liconia le-au vorbit băștinașilor pe față de deșertăciunea idolilor. Aș vrea însă ca fiecare dintre predicatori să-și poată aduce ascultătorii în starea în care i-au adus Barnaba cu Pavel.

7. Sf. Ignatie Briancianinov, *Despre înșelare*, Schitul românesc Lacu, Sf. Munte Athos, 1999, pp. 11-12.

Liconienii au fost atât de copleșiți de faptele acestor doi slujitori ai lui Hristos, încât preotul lui Zeus, care era și mai marele cetății, a adus tauri și cununi ca să-i jertfească lui Pavel și Barnaba, pentru că ziceau: *“Zei, asemănându-se oamenilor, s-au coborât la noi!”* (F. A. 14, 11). Atunci Apostolii și-au rupt veșmintele și, sărind în mulțime, au strigat: *“Bărbaților, de ce faceți acestea? Doar și noi suntem oameni, asemenea pătimitori ca voi, binevestind să vă întoarceți de la aceste deșertăciuni la Dumnezeuul Cel viu”* (14, 15).

Ca și Iosif pe Faraon, Apostolii i-au convins pe liconieni nu atât cu cuvintele, cât cu faptele. Această întâmplare azi o putem înțelege metaforic, pentru că nu prea mai avem de a face cu inchinători la idoli. Idolii de azi sunt patimile care îi aruncă pe oameni în păcatele corespunzătoare. Dacă ar fi să-l echivalăm pe Zeus cu una dintre patimi, fără îndoială aceasta ar fi desfrânarea. Departe de noi faptele și puterea Apostolilor. Câți “preoți” ai acestui zeu grozav ne întâmpină zilnic, dar niciunul nu ne aduce nici tauri, nici cununi.

4. Evită să declanșezi prejudecățile celuiilalt

Este foarte important să evităm declanșarea prejudecăților. Nu da niciodată răspunsurile așteptate. De exemplu, când un harizmat îți spune că are descoperiri de la Duhul Sfânt, nu-i răspunde că “*și satana ia chip de înger al luminii*”. Acela deja așteaptă acest răspuns, pentru că așa i-a zis pastorul că răspunde un ortodox la această provocare. Răspunzând astfel, tu nu faci decât să întărești credința interlocutorului tău în infailibilitatea și vizionarismul pastorului său. În aceeași clipă el simte că tot ce a învățat în secta sa este dumnezeiesc, iar tu devii în ochii lui un exemplar tipic de om înșelat de diavol.

M-au invitat odată niște prieteni misionari să merg la o dispută cu harizmații, la cererea unui preot de țară. Aceasta a avut loc chiar în casa lor de rugăciune și au luat parte numai liderii sectei. La un moment

dat aceștia au pierdut firul metodicii lor de discuție cu ortodocșii, deoarece noi nicidecum nu am pronunțat cuvintele “Sfinții Părinți” și “sfânta tradiție”.

Să vedeți în ce încurcătură îl pune pe un sectant faptul că nu te porți așa cum l-au învățat pe el la cursurile de evanghelizare. De exemplu, aceștia abia așteaptă să ridici puțin vocea ca să înceapă: “Vedeți, nu aveți duhul dragostei lui Hristos, așa v-ați învățat voi, preoții, numai să conduceți și toată lumea să vă pupe mâna”.

După ce discuția “oficială” s-a încheiat și fiecare din noi a rămas față în față cu câte un grupuleț de sectanți, eu m-am gândit să-i fac o surpriză celui care vorbea mai mult. Taman când interlocutorul meu delira fascinat de cele câteva cuvinte grecești prin care încerca să-mi arate că Biblia ortodocșilor nu-i bună, în loc să-l numesc satană și să-l blestem, eu m-am apropiat și l-am luat prietenește de umeri, chemându-l de-o parte. Zic: “Tu din ce sat ești, frate?” Acesta, fâstâcit cu totul, mi-a răspuns: “Din Copanca...” Zic:

“Și așa te-au învățat pe tine în Copanca să tâlcuiești Scriptura?” Zice: “Nu, că satul nostru nu-i departe de mănăstirea voastră și eu de multe ori am fost la mănăstire...” Zic, fără să-l las din brațe: “N-ar strica să mai mergi la mănăstire, că maică-ta cred că merge”.

Sparg tiparul, simplifică discursul, adu-l pe interlocutor la normalitate. Smulgeți-vă din șuvoiul de citate și versete din Biblie, care transformă totul într-un fel de show. Vorbiți ca doi oameni de treabă, pur și simplu, nu ca doi concurenți la alegeri. Hristos rămâne același, indiferent de câte citate știe fiecare. Învingător este cel care a instaurat dragostea, nu cel care a știut să citeze mai spectaculos Scriptura.

Am arătat, desigur, numai un exemplu cum se poate face acest lucru. Anume în acest fel trebuia dezarmat un tânăr harizmat din Basarabia. Fiecare însă trebuie să se adapteze în funcție de interlocutor. În cazul adus, am procedat astfel din câteva motive. În primul rând, știam că sectanții n-au voie să numească frate pe un ortodox (în special

harizmații și martorii lui Iehova).⁸ În clipa în care eu l-am îmbrățișat de față cu membrii sectei lui și i-am zis “frate” acesta și-a pierdut graiul, la propriu. Pentru o chestie de asta poți fi dat afară din sectă. Totodată, eu știam că el nu se poate apăra de îmbrățișarea mea, pentru că altfel ar fi părut lipsit de dragoste, pe care chiar mai înainte susținea că nu o au ortodocșii. În al doilea rând, analizându-i gesturile, mi-am dat seama că este de la țară. Atunci, peste primul șoc, am adăugat altul: în loc să mă stingheresc din cauza cuvintelor grecești, așa cum i-a zis lui pastorul că trebuie să reacționez, sau să-l blestem, eu l-am întrebat din ce sat este. Iar aceasta este cea mai grozavă armă: să-l readuci pe om la origini. Nu este deloc acel mod jignitor de a numi pe cineva “țăran”, ar fi păcat, ci tocmai aducerea la origini în sensul cel mai profund. Să-l simplifici pe om.

8. Îi anunț pe cei care vor să experimenteze astfel de lucruri să fie foarte precauți, pentru că mai ales sectele neoprotestante practică un cameleonism admirabil, așa că ele diferă “de la sat la sat”, deși poartă același nume.

Satul este vârsta inocenței, vârsta fericirii. Întrebați-o pe o prostituată din ce sat este (cele mai multe sunt de la țară, căci sărăcia le-a adus la asta), dar întrebați-o cu blândețe, și veți vedea că se înseninează. Aproape nimeni nu păcătuiește în sat, toți păcătuiesc departe de satul lor. Chiar și cele mai ieftine prostituate nu se culcă cu bărbații din satul lor și din cauza asta de multe ori sunt plefurite de aceștia: “Cum adică, cu străinii te culci, iar cu noi nu te culci?” Desfrânata nu poate păcătui în satul ei, acesta este locușorul ei sfânt, paradisul ei. Aici este mama ei și copilăria în care ar vrea să se întoarcă, atunci când îi este greu. De aceea l-am întrebat pe fratele meu harizmat din ce sat este, pentru ca să i se facă dor de inocența de odinioară, când mergea cu mama lui la biserică și nu pocea cuvintele ca pe casetele cu predici din America. Numai așa își putea da seama cât de artificial era felul lui nou de viață.

Satul sensibilizează tocmai pentru faptul că exprimă originea. Din acest punct de ve-

dere, toți oamenii sunt oarecum de la sat, adică au în străfundurile lor nostalgia simplității, nostalgia originilor. Ea poate fi provocată foarte ușor prin aducerea discuției despre părinți, despre oamenii dragi în general.

S-a întâmplat să fiu într-o noapte pe o stradă lăturalnică din Chișinău. Când am ajuns în dreptul unei tarabe, o femeie veselă, ascultându-și prejudecata ei despre călugări, mă strigă: “Părinte, îi păcat să fumezi?”. Eu însă i-am dat peste cap așteptările. M-am oprit, am făcut câțiva pași înapoi, pentru că de felul meu merg foarte repede și am rugat-o să repete întrebarea. Atunci ea și-a dat seama că a pus această întrebare doar ca să se distreze, convinsă că nu o voi băga în seamă, căci știa și ea foarte bine răspunsul. M-am oprit doar ca să-i spulber această prejudecată. Există o mulțime de oameni pentru care preoții, mai ales călugării, nici nu sunt oameni, sunt doar un fel de personaje din bancuri. Într-un cuvânt, nu sunt reali. Acești oameni nu au vorbit

niciodată în viață cu un călugăr, pentru ei e o mirare chiar și faptul că monahii știu să vorbească. Acum, această femeie nu era bucuroasă de ceea ce a făcut, ca un copil care apasă, în joacă, butonul de la mașina de spălat și nu mai știe să-l oprească. Zic: “E păcat, dar sunt păcate și mai mari decât fumatul”. “Da? Care-s ele?” Și pentru că am văzut în ea o sinceritate copilărească (rușinea îl aduce pe om la această stare), am hotărât să-i povestesc despre păcate. Am făcut asta pentru că știam că nimeni în viață încă nu i-a vorbit despre păcate și nu avea nici o vină că era așa cum era. În jurul nostru s-au strâns și celelalte femei care vindeau cu ea și, din întrebare în întrebare, am făcut o seară de catehizare. Dintr-odată însă a coborât dintr-o mașină un tânăr beat, așa cum știu să se îmbete tinerii în Chișinău, și, venind la ele, căuta prilej de scandal. Nu țin minte cum a izbucnit neînțelegera între ei, dar acesta a început să le zgâlțâie masa și să le amenințe că le bate. Pe moment nu știam ce-ar fi mai bine să facă un călugăr: să

stea sau să plece? Dar pe urmă mi-au venit în minte niște cuvinte de-ale Sfântului Ioan Gură de Aur despre făcătorii de pace și m-am apropiat de tânăr. Acesta avea în mână o sticlă de vin din care mai trăgea câte o înghițitură. Zic: “Ce sărbătorim, frate?” și-l iau de urmă, ca pe un cunoscut. (Trebuie să știți că acest *a lua de urmă* la ruși înseamnă a arăta că ești de o potrivă, că îl tratezi de la egal la egal. Este și foarte riscant, de altfel, pentru că poți lua o bătaie foarte bună pentru asta). Acela se uită la mine și cu greu se dezmeticește, văzînd că sunt călugăr. Zice: “E ziua mea și am făcut un chef cu băieții”. Zic: “Ești din Chișinău sau ești student?” Acesta îmi întinde sticla și mie, iar eu le îndemn și pe femei: “Beți de sănătatea fratelui, că-i ziua lui”. Eu mă gândeam să golim mai repede sticla aceea, ca să nu-și piardă acela mințile cu totul, că era la limită. Ele însă vroiau s-o facă pe sfintele față de mine și refuzau. Zic: “Scoateți paharele”, pentru că știam că au obiceiul să țină sub tejghea paharele cu care beau votcă. Acela

îmi zice, sorbind din sticlă: “Nu sunt din Chișinău, sunt din satul cutare și sunt student”. Zic: “Ai părinți bătrâni? E greu acum în sat, vine și iarna. Le-ai tăiat lemne pentru iarnă?” Și atunci, tânărul acesta, care era gata să răstoarne și să bată, și-a băgat capul în umărul meu, scrâșnind: “Nu, nu le-am tăiat lemne”. Și a început a plânge în hohote ca un om care își plânge un mort, nemaiținând seama de femeile acelea. Așa am plecat amândoi îmbrățișați.

Ne-am despărțit târziu cu acel tânăr și nu l-am mai văzut de atunci. Poate dacă l-aș întâlni nici nu l-aș mai cunoaște, pentru că era noapte și nu i-am văzut bine fața.

Prejudecățile stau între slujitorii lui Hristos și restul lumii ca un zid. Le știm cu toții care sunt ele. Deci, să nu le hrănim prin purtările noastre. Cei dintâi se grăbesc să-i eticheteze pe ceilalți, iar aceia încă nu au avut ocazia să scape de urmările ateismului științific și a umanismului desacralizat. De aceea, de multe ori, e nevoie de acțiuni

șocante care să dărâme, ca un fulger, zidul acesta al indiferenței.

Am fost și eu martor la o convertire care ar putea alcătui un capitol dintr-un pateric contemporan. M-am întâlnit cu un ieromonah de la Noul Neamț în Chișinău, trimiși cu ceva ascultare de la mănăstire. Pe drum acesta m-a invitat să mergem la verișorul lui, cu care nu s-a văzut de la intrarea lui în mănăstire. N-am vrut să-l refuz, deși mie nu-mi prea place să intru în case străine neinvitat.

Când am intrat în casă, m-a izbit acel duh cumplit al pustietății, care mie îmi era cunoscut. Verișorul acesta concubina cu o fetișcană care se prostitua prin Grecia. El însuși era hoț de mașini și hoț de tot ce vrei. Pe masă erau câteva sticle de votcă ieftină, niște lămâi și parcă niște pește. Tot atunci mai intrase o pereche, cam cu aceleași îndeletniciri. Toți fumau, și bărbații și fetele.

Închipuți-vă cum arătau doi călugări la această masă. Prietenul meu încă avea ce

vorbi cu ei, că-i cunoştea, eu însă chiar nu aveam nici un rost acolo. Cu toate că, se pare, rostul a fost acela de a vedea şi de a putea scrie acum despre asta.

Atmosfera aceea de beţie rusească era atât de apăsătoare, încât începuse să-mi macine încetul cu încetul liniştea sufletească. Vedeam că mă cufund într-o tristeţe aproape bacoviană. Şi la toate acestea a pus capac purtarea prietenului meu. Acesta s-a pus umăr la umăr cu ceilalţi şi bea votcă cu lămâie. Am început să mă îngrijorez. Zic: “Acesta acuş se îmbată şi, până la urmă, ne mai trezim în pat cu vreo femeie”. N-am îndrăznit însă să-i spun nimic, ziceam şi eu “Doamne Iisuse...” cum puteam, aşteptând să se termine totul mai repede.

Până la urmă m-am cufundat în judecare, convins că ceea ce face el chiar e un mare păcat, că nu este el ca Sfinţii Părinţi care recurgeau la astfel de metode extreme pentru a câştiga un om. Că, oricum, un om ca vărul său nu-l convertesc nici o mie de Sfinţi. Mai ales că acela nu mai sfârşea cu glumele

și batjocura. Așa am și plecat, cu acest gust amar de zădărnicie.

Peste câteva luni însă ne-am pomenit cu acel văr la mănăstire. Acesta se întâlnise cu un om căruia îi furase BMW-ul, dar, spre mirarea lui, acela nu i-a luat mașina, ci doar i-a zis: “Să știi că tu nu o să mori de moarte bună”. Această întâmplare l-a determinat să lase viața pe care a dus-o și să aleagă monahismul.

Fratele acesta a petrecut în mănăstire doar câteva luni și a murit. În timp ce umfla roata de la camion, că avea ascultarea asta, de la presiune, i-a sărit discul în frunte. A mai trăit câteva zile în spital, în comă. În ultima zi s-a sculat și a umblat, spre mirarea medicilor. La capul lui stătea un frate rus, care-i cânta “Bucură-te, Stăpână, milostivă pentru noi înaintea lui Dumnezeu mijlocitoare”. Îi plăcea și-l ruga pe fratele să-l cânte iarăși și iarăși. A murit ascultând acest cântec.

Atunci am înțeles că prietenul meu ieromonah, atunci când îl judecam eu, nu a băut votcă, ci dragoste.

Și acesta este un fel de a înfăptui cuvintele Apostolului Pavel, care rămân la fel de valabile și astăzi, în ciuda comportamentului de lemn pe care și-l însușesc creștinii: *“Cu iudeii am fost ca un iudeu, ca să dobândesc pe iudei; cu cei de sub lege, ca unul de sub lege, deși eu nu sunt sub lege, ca să dobândesc pe cei de sub lege; cu cei ce n-au Legea, m-am făcut ca unul fără lege, deși nu sunt fără legea lui Dumnezeu, ci având legea lui Hristos, ca să dobândesc pe cei ce nu au Legea; cu cei slabi m-am făcut slab, ca pe cei slabi să-i dobândesc; tuturor toate m-am făcut, ca, în orice chip, să mântuiesc pe unii”* (I Cor. 9, 20-22).

5. *“Fii aspru cu tine
și îngăduitor cu ceilalți”*

Orice om tânjește să fie înțeleș, dar se simte înțeleș numai de cel care îi remarcă și îi vorbește de calitățile sale ascunse, pe care alții nu i le observă. A vedea calitățile ascunse însă este o însușire a celor care au un exercițiu spiritual permanent, la care nu se

poate ajunge fără darul lui Dumnezeu. A striga în dreapta și în stânga și a făgădui degrabă iadul este propriu râvnei trupești. Oamenii sfinți însă, care au ajuns la dragoste, nu mai pot avea această atitudine. Căci dragostea, spune Sfântul Serghie de la Radonej, înseamnă a fi aspru cu tine, dar îngăduitor cu ceilalți. Cred că măsura desăvârșirii noastre duhovnicești o putem deduce din felul în care ne raportăm la oamenii care încă mai săvârșesc cele mai cumplite păcate.

6. Laudă și câștigă

În Patericul Egiptean ni se povestește o întâmplare care întărește tradiția de predică a Apostolului Pavel. Se spune despre avva Macarie Egipteanul că se suia odată la schit la muntele Nitriei. Și dacă s-a apropiat de locul acela, a zis ucenicului său: “Mergi mai înainte puțin”. Și mergând el mai înainte, s-a întâlnit cu un slujitor de-al elinilor. Și strigându-l fratele îl chema, zicând:

“Demone! demone!, unde alergi?” Și întorcându-se acela, i-a dat bătăi și l-a lăsat mai mort. Și luând lemnul alerga. Și mergând puțin mai înainte, l-a întâmpinat avva Macarie alergând și i-a zis: “Mântuiește-te, mântuiește-te, ostenitorule!” Și minunându-se, elinul a venit la el și i-a zis: “Ce bunătate ai văzut la mine de m-ai heretisit așa?” I-a răspuns lui bătrânul: “Te-am văzut ostenindu-te și nu știi că în zadar te ostenești”. I-a zis și el lui: “Și eu pentru heretisirea ta m-am umilit și am cunoscut că din partea lui Dumnezeu ești. Dar alt călugăr întâmpinându-mă, m-a ocărât și eu i-am dat bătăi de moarte”. Și a cunoscut bătrânul că ucenicul lui este. Și ținându-se slujitorul elinesc de picioarele lui, zicea: “Nu te voi lăsa de nu mă vei face călugăr!” Atunci au venit deasupra unde era călugărul și l-au ținut pe dânsul, și l-au dus la biserica muntelui. Și văzând pe slujitorul elinesc împreună cu bătrânul, s-au uimit. Și l-au făcut călugăr, și mulți dintre elini s-au făcut pentru dânsul creștini. Deci, zicea avva

Macarie: “Cu cuvânt rău și pe cei buni îi faci răi, și cu cuvânt bun și pe cei răi îi faci buni”.⁹

Odată a venit la Sfântul Siluan Athonitul un preot tânăr din Rusia și i s-a plâns că e foarte grea viața de preot. “Dar ce necazuri ai?”, l-a întrebat Sfântul. “Nu mai răzbesc cu sectanții ăștia”, i s-a plâns preotul. “Dar cum procedezi cu ei?” “Ei, le spun adevărul, că-s în rătăcire și că dacă n-o să vină la dreapta credință o să meargă toți în iad”. Atunci Sfântul i-a zis: “Nu așa, prietene, tu zi-le mai întâi despre faptele lor bune. Zi: ce bine că și voi credeți în Hristos, că propovăduiți milostenia și dragostea. Și abia după asta, cu multă îngăduință, vorbește-le și despre dogmele credinței”.

Mulți credincioși, citind și auzind că mândria este un mare păcat, nu mai laudă niciodată pe nimeni, nici chiar pe copii, de

9. *Patericul Egiptean*, pentru avva Macarie, 37.

frică să nu “cadă în mândrie”. Eu când aud pe câte cineva care, plecând capul cu prefăcută smerenie, începe să îndruga la “vai, părinte, nu mai spuneți, că o să cad în mândrie”, îl întreb dacă nu cumva în restul timpului se află în smerenie. De regulă, acești oameni sar ca fripți, “se smintesc” când îi îndemni la normalitate. “Cum să lauzi pe cineva? Că pe urmă și-o ia în cap!” Oamenii nu înțeleg că și lauda și muștrarea sunt pentru oameni și că prin amândouă se modelează omul. Multe familii credincioase, care își educă copiii într-un zelotism exagerat, ținându-i în picioare ore întregi la paraclise și acatiste se miră ca aceștia, când se apropie de adolescență, încep să nu mai umble la biserică.

Sfântul Teofan Zăvorâtul, care a fost un mare ascet, îi muștră pe părinții care fac acest lucru. El le recomandă să nu-i oblige pe copii să se roage cu rugăciuni din carte, ci să rostească ceea ce le spune lor inima: “Doamne, ajută; Mulțumesc Ție, Doamne; Slavă Ție, Doamne” ori de câte ori își aduc

aminte de Dumnezeu. Aceasta tocmai pentru a nu li se lehamisi de rugăciune, pentru că rugăciunea nu trebuie să fie o normă, ci o necesitate.

Sfântul Serafim de la Sarov, care a petrecut în genunchi pe o piatră o mie de zile și nopți, iarăși avea o foarte mare îngăduință pentru neputințele altora. De exemplu, el le-a dat voie surorilor de la mănăstirea Diveevo să mănânce de patru ori pe zi, obicei care se păstrează și astăzi, ceea ce pentru greci este o sminteală. Sfântul nu numai că le-a permis patru mese pe zi, ci chiar le dădea voie să țină pesmeți sub pernă și să ronțăie și noaptea, dacă le e foame, numai “să nu se mâhnească”.

Acest “să nu se mâhnească” este o piatră de temelie în viața duhovnicească. Marii asceți știu că pentru o mâhnire, chiar și inconștientă, adusă cuiva Dumnezeu nu mai primește rugăciunea. Grija de a nu mâhni e atât de mare la oamenii desăvârșiți, încât, fiind întrebat odată de ucenici ce vor face

dacă vor vedea pe un frate dormitând în biserică, Sfântul Pimen a răspuns: “Eu, cu adevărat, de voi vedea pe fratele că dormitează, pun capul lui pe genunchii mei și-l odihnesc”.¹⁰

Lauda sfinților, a oamenilor duhovnicești, nu este o lingușeală, ci o vedere a binelui din celălalt. A fi sfânt înseamnă a-i vedea pe toți oamenii mai sfinți decât tine. Aceasta este definiția creștină a sfințeniei. Ce-i de mirare, dar, că sfinții îi laudă pe păcătoși? Condamnabilă este lauda vicleană, ce se face pentru a obține niște profituri, așa cum își laudă angajații patronul, dar nu și lauda izvorâtă din dragoste. Cei desăvârșiți nu mai au nevoie să fie lăudați, dar nu și cei neputincioși. În cazul acestora, a nu lăuda, de multe ori, echivalează cu a mâhni, vedem aceasta mai ales la copii. De aceea sfinții recurg la laudă, fac multe pogorăminte.

10. *Patericul Egiptean*, Pentru avva Pimen, 92.

Lauda, pentru începător, este o încurajare. Și mai ales sfinții, pentru că muștrău atât de rar, recurgeau la laudă, ca ucenicul să înțeleagă că faptele pentru care nu este lăudat nu sunt atât de bune ca cele lăudate. Dar și în cazul laudei, și în cazul îngăduinței, sfinții nu au urmărit decât un singur scop: dragostea, acel “să nu mârhească”, pentru a-l câștiga pe om pentru Hristos.

7. *“Dragostea toate le crede”* ^{1 Cor. 13, 7}

Despre același Sfânt Pimen, care era mare pentru că “acoperea păcatele altora”, se povestește un caz potrivit pentru discuția noastră. Trebuie să se știe că, în monahismul ortodox, a face milostenie călugărul, lăsând nevoințele sale, nu este văzută ca o virtute, ci ca o scădere. Aceasta pentru că monahul a împlinit toată porunca milosteniei atunci când s-a lepădat de toate, devenind sărac pentru Hristos. Călugărul poate să facă milostenie numai din cele pe care i le aduce

lumea, dar nu poate să lase rugăciunea, tăcerea și privegherile pentru a se îndeletnici cu dobândirea banilor pentru milostenie. Sfinții Părinți spun că această pornire în călugăr este un început de mândrie și înșelare, căci prin milosteniile acestea materiale vrea să-și odihnească cugetul cum că a făcut ceva bun. E un fel de a plăcea oamenilor. Într-un cuvânt, milostenia materială e treaba mirenilor, nu a călugărilor. Așadar, un frate a venit la avva Pimen și i-a zis lui: “Seamăn țarina mea și fac dintr-însa milostenie”. I-a zis lui bătrânul: “Bine faci!” Și s-a dus cu osârdie și a sporit milostenia. Și a auzit avva Anuv cuvântul, și i-a zis lui avva Pimen: “Nu te temi de Dumnezeu așa grăind fratelui?” Și a tăcut bătrânul. După două zile a trimis avva Pimen la fratele și i-a zis lui, ca să audă și avva Anuv: “Ce mi-ai zis alaltăieri, că mintea mea era aiurea?” Și i-a zis lui fratele: “Am zis că seamăn țarina mea și fac dintr-însa milostenie”. Și i-a zis avva Pimen: “Am gândit că pentru fratele tău cel mirean ai grăit, iar dacă tu ești cel ce

faci lucrul acesta, nu este lucru călugăresc”. Iar el auzind s-a mâhnit, zicând: “Alt lucru nu știu, decât acesta, și nu pot ca să nu seamăn țarina mea”. Deci, după ce s-a dus, a făcut metanie avva Anuv lui avva Pimen, zicând: “Iartă-mă”. Și i-a zis Pimen: “Eu de la început știam că nu este lucru călugăresc, dar după socoteala lui am grăit și m-am străduit spre sporirea dragostei, iar acum s-a dus mâhnit și tot la fel face”.¹¹

Tot acesta spunea că de va greși omul și va tăgădui, zicând n-am greșit, nu-l mustra. Altminteri, îi tai osârdia. Iar de vei zice lui: nu te mâhni, frate, ci te păzește de acum înainte, îi ridici sufletul spre pocăință.¹²

Această îngăduință pentru neputințele omenești o arată cei mai mari asceți ai creștinismului. Nu este nicidecum o aprobare a păcatului, după cum vom vedea, ci doar de judecarea păcatului după măsura celui care îl făptuiește. Aceasta este împlinirea

11. Ibidem, 22.

12. Ibidem, 23.

îndemnului Apostolului Pavel de a ne “*purta sarcinile unul altuia*” (Gal. 6, 2). Prin aceasta se vede dacă ascetul, fie că este pustnic, fie că-i o simplă țărancă zeloată, se nevoiește corect, dacă nu impune măsura proprie altora, dacă nu-i judecă pe alții de pe culmile asprimii sale. Acești oameni aveau vederea lucrurilor în perspectivă, ei nu judecau pe nimeni la moment. Sfântul Macarie Egipteanul ne îndeamnă: “Să nu judecăm pe nimeni, nici pe cei răi și stricați, să nu-i criticăm, să-i vedem curați și drepecți, așa cum ar trebui să fie și să ne rugăm neîncetat pentru îndreptarea lor, căci încă “nu știu ce fac”. Așa privește cel curat cu inima pe toți cei din jurul lui. Pentru ochiul curat, toate sunt curate... De multe ori, fără ca noi să știm, în acești oameni aparent stricați în ochii lumii se ascund sfinți de-ai lui Dumnezeu sau viitori sfinți”.¹³

13. *Pocăința sau întoarcerea la Dumnezeu, Extrase din Omiliile duhovnicești ale Sf. Macarie Egipteanul*, Ed. Bizantină, p. 53.

A-l judeca pe păcătos raportându-l doar la păcatele sale înseamnă a-L exclude pe Dumnezeu din viața lui. Sfinții arătau întotdeauna atâta îngăduință pentru că vedeau în toate doar un început, un început pe care Dumnezeu, conlucrând cu omul, îl poate desăvârși. A fi sfânt înseamnă a ști să vezi în ce constă acest început în fiecare om și să-l încurajezi, dar mai ales, să fii cu mare băgare de seamă ca să nu-l stingi.

Această vedere nu este deloc o invenție a unor pustnici ciudați din Pustia Egiptului și a altora de felul lor. Nu este nici măcar un șiretlic oratoric al Apostolului Pavel, pentru că acesta n-ar fi făcut aceasta dacă nu ar fi învățat-o de la Însuși Mântuitorul. Hristos este Cel care a arătat întotdeauna mare îngăduință față de neputințele noastre și nu ne-a judecat niciodată după păcatele noastre. Că “*nu după păcatele noastre a făcut nouă, nici după fărădelegile noastre a răsplătit nouă*” (Ps. 102, 10).

Odată, pe când stătea la masă împreună cu ucenicii în casa lui Simon cel leproș, s-a apropiat de Hristos o femeie păcătoasă, având un alabastru cu mir de mult preț, și l-a turnat pe capul Lui (Mt. 26, 6-7). *“Iar ucenicii Lui văzând s-au mâniat, zicând: “Pentru ce risipa aceasta? Că se putea vinde scump acest mir, iar banii să se dea săracilor!” Dar Iisus cunoscând a zis: “Pentru ce faceți supărare femeii? Că lucrul bun a făcut pentru Mine. Că pe săraci pururea îi aveți cu voi, dar pe Mine nu mă aveți pururea. Că vărsând mirul acesta pe trupul Meu spre îngroparea Mea a făcut-o. Amin zic vouă! Oriunde se va propovădui Evanghelia aceasta, în toată lumea, se va spune și despre ce a făcut ea spre pomenirea ei”* (Mt. 26, 8-13).

Oare au greșit într-adevăr ucenicii, muștrând risipa de bani făcută pentru mir? Oare nu au reacționat ei conform învățaturii pe care le-a dat-o Hristos? Că ucenicii L-au auzit pe Hristos zicând: *“Milă voiesc și nu jertfă”* (Mt. 9, 13). Ucenicii au văzut că Hristos îi muștra pe iudei pentru că au lăsat milostenia și dragostea și se limitau doar la

jertfe și arderi de tot. Deci, dacă jertfele și arderile de tot nu-i mai plăceau lui Dumnezeu, s-au gândit ei, cu atât mai mult nu-i va plăcea această ungere cu mir. Așadar, ucenicii nu au greșit cu nimic, dar ei au reacționat ca niște zeloți din zilele noastre, fără să se gândească la starea sufletească a acelei femei și la gândul cu care a vărsat ea mirul pe capul Mântuitorului. Hristos însă i-a îngăduit femeii să toarne mirul pe capul Lui. Chiar mai mult, Hristos preferă să-i certe pe ucenici, care au arătat atâta râvnă pentru milostenie, și să o laude pe femeie pentru o faptă nedesăvârșită, numai ca să nu o mârșăiească. Hristos îi mustră: *“Pentru ce faceți supărare femeii?”* Apoi o laudă pe aceasta cum nu lăudase încă pe nici unul dintre ucenici, zicând: *“Adevărat vă zic, că oriunde se va propovădui Evanghelia aceasta se va vorbi și de ce a făcut ea”*.

Sfântul Ioan Gură de Aur astfel vede dezlegarea acestui comportament al lui Hristos: *“Ca să-i învețe pe ucenici să nu ceară de la început oamenilor mai slabi în*

credința cele mai mari fapte. De aceea nici nu judecă în ea însăși fapta săvârșită de femeie, ci în legătură cu starea ei sufletească. Dacă Domnul ar fi vrut să facă o lege din spusele Sale de acum, apoi n-ar fi vorbit deloc de femeie; dar vorbește de ea ca să afli că pentru ea a spus acele cuvinte, ca să nu înnăbușe credința ei ce odrălise, ci să o întărească mai mult. Le grăiește așa ucenicilor ca să lăudăm și să încălzim cu focul dragostei noastre pe cel care face o faptă bună, chiar dacă fapta lui nu-i desăvârșit de bună și să nu-i cerem aceluia de la început să fie cu totul desăvârșit. Că Însuși Domnul voia mai cu seamă aceasta se vede de acolo că El, Care nu avea unde să-Și plece capul (Mt. 8, 20), a poruncit ucenicilor Lui să aibă pungă (In. 13, 29). Dar acum nu era timpul să îndrepte ce se făcuse, ci să laude o faptă bună. După cum dacă cineva l-ar fi întrebat înainte de a fi făcut femeia lucrul acesta, El n-ar fi grăit așa, tot așa, după ce a făcut aceasta, Hristos a urmărit un singur lucru, ca ea să nu se simtă stânjenită din pricina

muștrării ucenicilor, ci să plece mai bună, ajungând mai plină de râvnă, datorită blândeții Lui. După ce a vărsat mirul, nici n-ar mai fi avut vreun rost muștrarea. Și tu, dar, dacă vezi pe cineva că face niște sfinte vase și că le aduce la biserică sau dacă vezi pe un om că împodobește zidurile sau pardoseala bisericii, nu porunci să vândă sau să strice ce-a făcut, ca să nu-i înnăbuși râvna; dar dacă te întreabă înainte de a face, poruncește să dea săracilor banii ce vrea să-i cheltuiască; pentru că și Hristos tot așa a făcut, ca să nu-i strice inima femeii, și tot ce-a spus, spre mângâierea ei a spus-o”.¹⁴

Mi s-a întâmplat și mie să asist la o revărsare a dragostei de felul acesta. În toamna anului trecut a fost invitat la hramul mănăstirii Noul Neamț arhiepiscopul Serghie al Ternopolului. Acest episcop pur și simplu a fermecat pe toți cu simplitatea sa aristocratică

14. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, Ed. Inst. Biblic al BOR, 1994, pp. 906-908.

și duhul rugăciunii pe care ți-l transmitea. El este cunoscut și iubit în cercurile călugărești și ale mirenilor din întreaga Patriarhie Rusă ca unul care a dobândit darul rugăciunii neîncetate și aceasta se simțea în toate mișcărilor sale. După Liturghie, am mers cu toții la masă. După ce au vorbit episcopii, că mai erau încă trei, pe lângă Serghie, li s-a dat cuvântul și altora, preoți și mireni. La un moment dat, s-a ridicat unul dintre binefăcătorii mănăstirii, un patron oarecare, și cu o mimică tipică de om de afaceri din Basarabia, și-a început discursul cam așa: “Știți, și eu cred în Dumnezeu în felul meu...” Și îndată mintea mea împătimită s-a gândit: “Unde se mai bagă și ăsta, peste episcopi și preoți cu credința lui “în felul lui” în Dumnezeu?” Atunci m-am uitat la Înaltul Serghie, să văd cum arată când se plictisește. Dar am fost umilit când am văzut cum și-a lăsat tacâmurile la o parte și asculta cu o atenție de copil ceea ce spunea acel om, de parcă ar fi auzit cine știe ce lucruri, pe care în altă parte n-ar mai fi putut să le audă. Fața

episcopului s-a luminat de o bucurie negrăită când a auzit cuvintele “cred și eu în Dumnezeu în felul meu”. Atunci mi-am dat seama că așa este dragostea și adevărata sfințenie. Pot spune că m-a marcat această întâmplare simplă, mai ales că s-a petrecut chiar în ziua hirotonirii mele, și-mi vine în minte ori de câte ori mi se întâmplă să stau de vorbă cu un om cu credință nedesăvârșită.

8. Primejdia laxismului

Pogorământele făcute de Sfinții Părinți au un cu totul alt caracter decât pogorământele propuse de mișcarea laxistă în Biserica Romano-Catolică din sec. XVII. Nu este vorba aici un laxism ca urmare a unei vieți personale dezordonate și pline de desfătări, după principiul: “Fac eu, să facă și alții, pentru că-s alte timpuri”.

Sfântul ierarh Luca Voino-Iasinețki, un mărturisitor care a traversat lagărele comuniste, în circularele sale își atenționa preoții să nu cadă în înșelarea de a recomanda

și altora slăbiciunile lor personale, ca pe unele pe care Dumnezeu le iartă ușor, ci să canonisească după cuviință.¹⁵ Există, de exemplu, în zilele noastre preoți care zic că a nu ține cele patru posturi de peste an nu este păcat, deoarece ei înșiși nu le țin. Sigur că în felul acesta se pierde și preotul și cel povățuit de el. Așa am găsit, în cartea unui duhovnic român foarte vestit,¹⁶ o încuviințare de a merge călugării la nunți și la petreceri, cu argumentul că și el merge la nunți. Nu cred că este bine să se spună așa ceva, pentru că, în cazul dat, nu se adresează unui frate care a venit să se pocăiască în chilia lui, ci vorbește despre tagma călugărească la general,

15. În carte se mai găsesc câteva referințe la autori despre care nu pot oferi note concrete. Aceasta este pentru că, aflându-mă în România, nu am la îndemână cărțile. Oricum, ele sunt în rusă și nu știu dacă îi folosește cititorului să le cunoască titlul. Garantez însă că aceste cărți și autori nu sunt inventați de mine și, la nevoie, pot fi verificate.

16. Îmi reactualizez doleanța de a nu da numele exemplurilor negative. Dacă cineva vrea să verifice autenticitatea surselor citate de mine, să-mi scrie pe savatieb@hotmail.com

care trebuie să rămână model de asceză și lepădare de lume. Așa laxității romano-catolici din sec. XVII au ajuns să spună că masturbarea și avortul în primele 40 de zile nu sunt păcate (șirul continuă).¹⁷ Riscurile acestea trebuie luate în seamă, mai ales în vârtejul societății contemporane, când viața s-a transformat într-un can-can general.

Diferența dintre cele două pricini ale pogorământului este mare. Dacă un preot care nu ține posturile îți spune să nu postești, îți pare că nu faci nici un păcat și nu te îndrepti niciodată. Dar când îți dezleagă postul un preot care el însuși postește, te mustră cugetul pentru că te numeri printre cei handicapați, printre credincioșii de la ușa bisericii, care nu pot îndeplini nici măcar lucrurile elementare. În această situație, penitentul nu percepe

17. Vezi mai în amănunt la Jean Delumeau, *Mărturisirea și iertarea, Dificultățile confesiunii. Secolele XIII-XVIII*, Ed. Polirom, 1998.

dezlegarea postului ca pe o favoare, ci ca pe o amânare, ca pe o lipsă de încredere. De la un timp, el înțelege că se află în situația unui băiețandru pe care băieții mai mari nu-l lasă în terenul de fotbal, rezervându-i doar umila plăcere de a aduce mingea când cineva o bate aiurea. Este un fel de a spune din partea duhovnicului: “Eu te las să faci astfel pentru că ești neputincios și slab, dar când te vei înzdrăveni, va trebui să faci și tu ceea ce vezi la mine”. Aceste cuvinte însă nu trebuie să le rostească duhovnicul niciodată, ele singure vor bate ca o ciocănitore în pieptul celui dornic de desăvârșire, până vor răzbi.

Sfinții nu făceau niciodată concesii pentru că ei înșiși și le permiteau, ci pentru luciditatea duhovnicească. Îngăduința sfântului față de păcătos, cum am mai spus, avea scopul de a-l încuraja să facă măcar puținul bine pe care îl face, pentru că perseverența în puțin duce la cele mari. Pogorământul duhovnicesc este o descoperire a Duhului Sfânt și presupune angajarea

duhovnicului în lupta credinciosului. A face un pogorământ înseamnă a lua asupra sa restul de povară pe care nu l-a putut duce cel slab, pentru ca împreună să ajungă la destinație. Aceasta înseamnă “*a-ți pune sufletul pentru prietenul tău*” (In. 15, 13). Așa a fost înțeles pogorământul în tradiția ortodoxă dintotdeauna, nu ca o abandonare în păcat, nu ca o credință netoată că, până la urmă, păcatele nu sunt chiar atât de mari și poți să le faci în continuare. Nu. Ci ca un “fă cât poți, chiar dacă ceea ce poți este încă puțin”.

Contează nu performanțele, ci efortul de voință făcut de păcătos. De aceea Sfinții laudă nu atât roadele, care la început sunt foarte slabe, cât voința, care la început este mai mare decât roadele mari ale celor desăvârșiți. Începătorul trebuie încurajat să nu se deznădăjduiască când vede discrepanța atât de mare dintre efortul depus și rezultat, pentru că Dumnezeu îl judecă pentru voință, căci anume voința este cea pe care se grăbesc să o atace demonii.

Angajarea în lupta celuilalt cunoaște uneori proporții cutremurătoare. De aceea nu este nici o exagerare a o considera ca pe o punere a sufletului pentru aproapele tău, cea mai desăvârșită dragoste. Ca să ilustrez cum înțelege tradiția ortodoxă această angajare, voi aduce iarăși un caz din Pateric. Se spune că a venit unul din bătrâni la avva Ahila și l-a văzut pe el scuipând sânge din gura lui și l-a întrebat: “Ce este aceasta, părinte?” Răspuns-a bătrânul: “Este cuvântul fratelui care m-a mâhnit și m-am silit să nu-l vestesc lui, și m-am rugat lui Dumnezeu ca să-l ridice de la mine. Și s-a făcut cuvântul lui ca sângele în gura mea și l-am scuipat jos. Și m-am liniștit, și mâhnirea am uitat-o”.¹⁸

9. *Un model de muștrare*

Așadar, până aici am discutat necesitatea pregătirii ascultătorului pentru primirea adevărului. Modelul paulin de predică ne

18. *Patericul Egiptean*, pentru avva Ahila, 4.

recomandă în acest sens o ușoară catehizare a ascultătorului, adică, pur și simplu, să-i povestim despre Hristos. Totodată nu trebuie să uităm că acest ascultător n-ar avea nevoie de sfaturile noastre dacă nu ar fi necredincios, adică dacă nu ar trăi într-un cu totul alt sistem de valori decât cel creștin. De aceea este normal ca lui să-i pară straniu, neînțelese multe din lucrurile care unui creștin îi par normale. Aceasta nu trebuie să ne indigneze. Despre Hristos se poate povesti în multe feluri și pe înțelesul tuturor. Să nu uităm că Dumnezeu, când a vrut să vină în lume, a vestit nașterea sa printr-un înger în chip de stea, pentru înțelegerea păgânilor. Dar Dumnezeu a făcut astfel pentru că acei magi persani nu erau obișnuiți să primească vești de la îngeri, ca evreii, ci toate le citeau din stele. Dumnezeu a ales această cale tocmai pentru a-i rușina pe iudei și astfel să facă începutul întoarcerii neamurilor la El.

Prin urmare, și predicatorul ortodox, pentru a se face înțeles, de multe ori trebuie să renunțe la termenii tradiționali și să adopte

un limbaj accesibil ascultătorului. Aceasta nu presupune defel admiterea erorilor dogmatice, adică hulei, pentru că asta ar însemna să nu-și îndeplinească scopul, propovăduind altceva decât ceea ce și-a propus.

În primul rând, trebuie să renunțe la aerul că tot ce spune el trebuie neapărat crezut. Nu există nici o îndoială că credința creștină este singura adevărată, însă există posibilitatea ca tu, cel ce predici, să nu fii pe măsura desăvârșirii creștinismului. În cazul acesta trebuie să lăsăm mai mult loc Duhului Sfânt să lucreze și mai puțin istețimii noastre. Discuția trebuie să aibă mai mult caracterul unei căutări comune, decât a unei lecții, a unei impunerii.

După ce am vorbit atâta despre folosul laudelor și al îngăduinței pe care o arătăm începătorului, trebuie să recunoaștem și necesitatea muștrării. Și dacă a lăuda este o știință, a muștra este o știință și mai mare. De multe ori o simplă muștrare îl poate alunga pe cel slab din Biserică. Apostolul Pavel, când

a vrut să-i mustre pe homosexualii din Roma, și-a construit mustrarea pe etape. După ce i-a lăudat pe romani că *“crediința lor se vestește în toată lumea”* (1, 8), după ce le-a vorbit despre marea dragoste pe care le-o poartă și chiar s-a identificat cu ei prin cuvintele *“mă mângâi împreună cu voi prin credința noastră laolaltă, a voastră și a mea”* (1, 12), Apostolul îi pregătește pentru o discuție mai dură.

Mai întâi le spune că *“este dator și elinilor, și barbarilor, și învățaților și neînvințaților”* (1, 14), arătând că cele ce le va spune nu se adresează numai lor, ci lumii întregi. Este, totuși, o mare consolare să știi că nu ești certat numai tu. Spunând că este “dator”, Apostolul ca și cum ar spune: “Eu însumi nu v-aș mustra cu nimic, dacă nu aș fi dator”. Pe urmă face o afirmație foarte generală despre dreptatea și mânia lui Dumnezeu: *“Căci mânia lui Dumnezeu se descoperă din cer peste toată fărădelegea și peste toată nedreptatea oamenilor care țin nedreptatea drept adevăr”* (1, 18). Este un fel aristotelic de a pregăti discuția, definind conceptele, adică: “Sunteți de acord

că nedreptatea trebuie pedepsită?” În felul acesta Sf. Pavel arată că nici Dumnezeu nu este setos de a pedepsi, ci pedeapsa se impune de la sine, pentru menținerea echilibrului și armoniei afectate de fărădelege.

Mai încolo vedem că, de fapt, nu Dumnezeu este cel ce pedepsește, ci oamenii, prin ceea ce fac, “*își iau în ei înșiși răsplata cuvenită rătăcirii lor*” (1, 27). Cea mai mare pedeapsă este aceea de a fi lăsați de către Dumnezeu să facă ceea ce vor, dar și aceasta a făcut-o Dumnezeu abia după ce ei înșiși au arătat că nu vor să-L aibă pe Dumnezeu în cunoștință (1, 28).

Apostolul Pavel propovăduiește un Dumnezeu timid, care nu îndrăznește să se impună celor care nu-L vor, dar totodată le arată romanilor că cei care se despart de acest Dumnezeu se nenorocesc. Homosexualitatea este doar un aspect al nenorocirii care se abate peste cei necredincioși. Necredința este prezentată ca o molimă care aduce cele mai grozave boli, până la întunecarea minții (1, 21-22).

Așadar, nu homosexualitatea este pedepsită, ci ea însăși este o pedeapsă. Și ca să facă înțeleasă paguba homosexualității o asociază cu alte cusururi. Altfel, cei care nu vedeau în homosexualitate decât plăcerea lor organică, pur și simplu n-ar fi înțeles de ce este ea atât de rea. Și Apostolul începe să enumere: *“Plini fiind de toată nedreptatea, de desfrânare, de viclenie, de lăcomie, de răutate; plini de pizmă, de ucidere, de ceartă, de înșelăciune, de purtări rele, bârfitori, grăitori de rău, urători de Dumnezeu, ocărători, semeți, trufași, lăudăroși, născocitori de rele, nesupuși părinților, neînțelepți, călcători de cuvânt, fără dragoste, fără milă”* (1, 29-31). Iar la urmă Apostolul spune că *“acestea toate sunt vrednice de moarte”* (1, 32).

Aparent, prin acest verdict Pavel îi condamnă la moarte pe homosexuali, în realitate însă le dă o mare nădejde. Pentru că într-un fel este să cităm un verset separat din Levitic, fără nici o introducere și fără nici o explicație, prin care homosexualii trebuie dați morții, și alta este a spune că

homosexualii sunt vrednici de moarte laolaltă cu toți cei ce au cusururile enumerate mai sus. În acest caz, nădejdea nu-l părăsește pe homosexualul muștrat, pentru că el vede că nu există nici un om care să nu sufere măcar de unul din păcatele amintite de Pavel.

Apostolul prezintă păcatul ca pe o boală, care nu mai are nici o nevoie să fie pedepsită, pentru că ea însăși este începutul morții. Arătând că singurul motiv al îmbolnăvirii este necredința și înștrăinarea de Dumnezeu (1, 21), Pavel lasă să se înțeleagă că și remediul acestei boli și izbăvirea de moarte este întoarcerea la Dumnezeu. Întoarcerea pare foarte ușoară după ce au auzit toate laudele aduse credinței puternice a romanilor de la începutul cuvântării, neam binecuvântat din care făceau parte și ei, homosexualii de pe vremea lui Pavel.

10. Aprinde foc în jurul ascultătorului

Dumnezeu nu este un medicament amar care se dă cu de-a sila, ci un fruct oprit și inaccesibil. Așa trebuie prezentat Dumnezeu ascultătorului, dacă vrei ca acela să devină curios de Dumnezeu. Dumnezeu Însuși se dă pe Sine în acest fel, El te “se-duce”, cum se exprimă Cabasila, și te părăsește când nu te aștepți. Sfântul Macarie Egipteanul, și nu numai el, ne vorbește de această părăsire în care ne aruncă Dumnezeu, comparând-o cu o lecție pe care o dă mama copilului. Așa cum mama își trage mâna lăsându-l pe copil să pășească singur, chiar dacă acesta mai cade pe jos și se lovește, tot așa și Dumnezeu își retrage din când în când harul, pentru a-l maturiza pe ascet. Deci, dacă Dumnezeu se dă în acest fel până și marilor asceți, de ce ar trebui ca predicatorii să-L bage pe Dumnezeu pe gât ascultătorului.

Cei care se simt “chemați” la predică în felul acesta protestant, vor reproșa: “Bine,

bine, dar dacă vom tărăgăna atâta cu oferirea lui Dumnezeu, până la urmă omul poate să moară și să nu mai creadă!”

O convertire poate să dureze ani și zeci de ani. Dar sunt unii care vor să cuprindă tot creștinismul într-o singură discuție și se minunează când cineva rămâne rece la cuvintele lor. Această atitudine o au cei care își atribuie lor înșiși toate meritele într-o convertire, uitând că mai există și Dumnezeu. Hristos spune că El, nu predicatorii, a venit în lume să mântuiască pe cei păcătoși. De aceea, să nu avem nici o îndoială că Hristos știe să se descopere păcătosului și în lipsa noastră, și fără noi. Trebuie să scoatem din mintea noastră ideea că anume prin noi vrea Dumnezeu să-l cheme la Sine pe cutare. Noi putem încerca, e chiar de datoria noastră, dar nu ne putem face un plan de convertiri, ca și protestanții: “Așa, trebuie să-l convertesc pe vecinul cutare, bătrânica cutare stă singură, îi duc niște cartofi și-o convertesc”. Acesta nu este duhul predicii creștine, ci un duh de competiție pionierească.

Când eram pionier existau așa numitele “steluțe” formate din cinci pionieri-”timuroviști”, care aveau misiunea să umble pe la bătrâni și să-i ajute la gospodărie. De regulă, copiii nu făceau acest lucru din dragoste pentru bătrâni, ci totul se transforma într-o competiție care mai mulți bătrâni vizitează. Așa este și în cazul convertirilor la normă, se uită dragostea, se uită chiar Hristos. Totul se transformă într-un examen de istețime care îți gâdilă orgoliul tău de sofist de mahala.

Astfel de convertiri nu valorează nimic. Tocmai din cauza acestor predicatori cu apucături protestante s-au umplut bisericile de oameni care dau buzna la potirul euharistic, deși Hristos încă nu a lucrat în inimile lor.¹⁹ Sunt o mulțime de oameni care

19. Există părerea, foarte riscantă, că euharistia va lucra în inima omului mai bine decât orice cuvinte. Nu în zadar exista catehumenatul în Biserica primară. Cred, într-adevăr, că de multe ori Hristos poate să lucreze și într-o inimă neștiutoare, dar acestea sunt cazuri separate și nu trebuie să facem din ele o regulă. Omul trebuie să știe de ce și cu ce (cu Cine!) se împărtășește.

se află într-o stare mai jalnică decât erau până la convertire, pentru că acum batjocoresc și cele sfinte, aduși cu forța de câte un membru înflăcărat al ASCOR-ului sau de către vreun vecin proaspăt convertit.

În iarna lui 2000 am fost la Moscova la un simpozion organizat de Patriarhia Moscovei. Nu știu cum s-a întâmplat, că am intrat în vorbă cu un profesor din Danemarca, fost romano-catolic și convertit la ortodoxie de câțiva ani. Era preocupat de Efreem Sirul și chiar mi-a promis să-mi trimită niște cărți la mănăstire. M-am gândit că e bine că mai sunt și romano-catolici convertiți la ortodoxie, nu numai invers. Am intrat în sală și ne-am așezat fiecare unde-și avea locul, că erau cam la 5000 de oameni. Tocmai se nimerise să ia cuvântul profesorul Leonid Ilici Osipov de la Academia Teologică din Zagorsk, pe o temă foarte delicată: “Mistica romano-catolică”. Profesorul a vorbit așa cum trebuie să vorbească orice creștin ortodox. La pauză, se apropie de mine danezul foarte revoltat:

“Ați auzit ce a zis Osipov? ăsta-i satana, numai satana poate să vorbească așa despre sfânta Maria Tereza și despre Francisc de Assisi!” Îmi vorbea așa, căutând să obțină susținerea mea. Eu însă l-am consolată și i-am zis că aceasta nu este o părere personală a lui Osipov, și i-am atras atenția că acela a citat din Sf. Ignatie Briancianinov și din alți Sfinți ortodocși. Zic: “Aceasta este părea generală a Sfinților ortodocși despre sfinții și mistica romano-catolică. Dumneavoastră nu sunteți ortodox?” Atunci fostul romano-catolic s-a mâniat și mi-a zis: “Dacă aceasta este Ortodoxia l-a care m-a convertit mitropolitul (N.), să știți că eu de azi nu mai sunt ortodox!”

Mitropolitul (N.) se pare că a fost într-adevăr isteț la cuvânt, dacă a convertit un profesor trecut de 50 de ani. Rămâne însă un mister, ce anume i-a povestit mitropolitul (N.) acestui om, pentru că despre ortodoxie nu i-a povestit. Există acest fel de viclenie romano-catolică de a converti pe om cu orice mijloace. Cântă-i din clarinet, du-te cu el la

discotecă, pune-i televizor în biserică, binecuvântează-i prezervativele. Nu vreau să par nici eu isteț când spun asta, dar toate acestea le-a făcut Biserica Romano-Catolică.

Așadar, nu avem nici un drept să atragem pe oameni în Biserică oferindu-le altă momeală decât pe Hristos. Momeala Bisericii este Potirul euharistic, pentru aceasta vin oamenii la Biserică. Altfel ajungi la replici de felul pe care le-am auzit la cineva: “Vai, Biserica Catolică e mult mai faină! N-ai văzut, papa cântă la clarinet?” Altoră le place să joace fotbal cu pastorul, altora să danseze în biserică. Numai Hristos rămâne la fel de necunoscut, poate chiar din ce în ce mai necunoscut.

Un prieten, profesor la Seminarul de la Noul Neamț, care conducea o echipă de misionari, mi-a zis odată: “Ce prost eram eu la început, puneam mâna pe câte o clasă de copiii sau studenți și-i aduceam cu hurta la Împărtășanie, gândind că cu asta se încheie convertirea lor. Dar acum înțeleg că acesta este numai începutul și nu întotdeauna cel mai potrivit, și numai Hristos duce la capăt

orice lucrare începută. Nu-i greu a aduce pe cineva la Împărtășanie, greu este ca el să rămână în Biserică și să devină un credincios adevărat, un mădular viu al Trupului lui Hristos. Dar asta nu o poate face nici un misionar, aceasta este taina lui Hristos care lucrează în inima omului”.

Contribuția noastră la convertirea unui om nu doar că trebuie să o vedem minimă, din smerenie, ci ea chiar trebuie să fie minimă cu adevărat, pentru a lăsa mai mult loc lui Hristos. Începătorul absoarbe totul, ca un burete, de aceea, să ne abținem de la a-l îndoctrina cu viziunile noastre personale, să nu-i transmitem numaidecât felul nostru de a fi, gesturile și modulațiile vocii, așa cum se întâmplă în cazul duhovnicilor paranoici. Să-i dăm să citească Sfinții Părinți, că ei știu ce să facă cu el.

Neofitul trebuie să devină mădular al Trupului lui Hristos, dar ce anume va fi el, mână, ochi, ureche sau gură (I Cor. 14-31), numai Hristos știe. Fiecare om are firea sa,

trecutul său, sensibilitatea sa. Pe acestea Dumnezeu nu caută să ni le schimbe, după cum spune și Sf. Macarie Egipteanul: “Omul își păstrează firea, dar își schimbă sufletul prin proprie voință. El rămâne cum era, blând sau aspru, moale sau activ, dar își consacră toată voința slujbei dumnezeiești și este bine plăcut Domnului, indiferent de firea lui. Dumnezeu primește bunăvoința omului și nu-i cere să-și schimbe trupul, ci îi cere să-și schimbe sufletul, mintea, gândirea. Dumnezeu nu cere schimbarea trupului, ci schimbarea sufletului. El chiar permite ca sfinții să aibă slăbiciuni trupesti și neputințe. Nici chiar Apostolii nu puteau întotdeauna să facă minuni, să vindece bolnavi sau să învie morți. Pavel se plângea de “ghimpele” din trupul său pe care Domnul nu voia să i-l ia (II Cor. 12, 7). Căci dacă Apostolii ar fi putut face toate câte ar fi voit, atunci i-ar fi determinat pe toți să creadă în mod forțat. Hristos mereu spunea: “Cine are ochi de văzut și urechi de auzit”.²⁰

20. Sf. Macarie Egipteanul, op. cit., pp. 83-84.

La întrebarea ce este pocăința, în una din scrisorile sale, Sf. Teofan Zăvorâtul a spus că “pocăința înseamnă a aprinde foc în jurul tău”. Că precum cel cuprins de flăcări caută scăpare, așa și sufletul, dacă va vedea că toată lumea arde în jurul său, va alerga la Dumnezeu. Am găsit aceeași comparație și la Macarie Egipteanul: “Dintr-o casă cuprinsă de foc - zice Sfântul -, cel care vrea să se salveze fugă gol, în timp ce acela care vrea să-și mai salveze ceva din bunurile pe care le iubește piere în flăcări, odată cu acestea... Pentru un câștig neînsemnat, se prăpădește prin propria-i voință, din cauza întârzierii, a amânării”.²¹

Acest foc l-a aprins Apostolul Pavel în ascultătorii săi din Roma. Dacă ne vom uita bine, vom vedea că Apostolul nu a lăsat nici o crăpătură prin care ascultătorul să poată fugi de Hristos. Acesta nu mai poate da nici tradiționala replică: “Ia mai lasă-mă în pace să-mi trăiesc viața așa cum vreau”, pentru

21. Ibidem, p. 26.

că Pavel i-a vorbit mai înainte și i-a demonstrat că toate nenorocirile i se întâmplă tocmai din cauza asta.

De fapt, Apostolul nu a făcut decât să prezinte grozăvia autonomiei, văzută ca rupere din întreg, ca autoexcomunicare, l-a care s-a dat omul.

Iată că Apostolul Pavel le prezintă iadul nu ca pe o pedeapsă cu foc, ci ca pe o abandonare din partea lui Dumnezeu. Ioan Gură de Aur spune că “pedeapsă mai cumplită decât iadul este să nu iei parte la slava vieții veșnice”.²² Îi mai și lasă să creadă că Dumnezeu nu va face nimic pentru salvarea lor până când ei înșiși nu o vor vrea, “*că precum n-au încercat să aibă pe Dumnezeu în cunoștință, așa și Dumnezeu i-a lăsat la mintea lor, să facă cele ce nu se cuvine*” (1, 28). Dar totodată, li se sugerează și partea cealaltă a acestui verset, că dacă ei vor încerca să-L aibă pe Dumnezeu în cunoștință și

22. *Despre feciorie. Apologia vieții monahale. Despre creșterea copiilor.* Ed. Inst. Biblic al BOR, 2001, p. 347.

Dumnezeu va binevoi spre ei. Adică îi declară stăpâni absoluți ai propriului destin, lăsând la libera alegerea întoarcerea lor la Dumnezeu.

Este foarte important să nu rănim liberul arbitru al ascultătorului, pentru că atunci facem un lucru pe care nici Dumnezeu nu-Și permite să-l facă. Destul este să aprindem acel foc în jurul lui, care niciodată nu știm din ce poate să izbucnească. Cel mai sigur mod de a-l aprinde este rugăciunea tainică pentru acel om, rugăciune cu lacrimi și cu multă dragoste, ținând minte că “a te ruga pentru aproapele înseamnă a-ți vărsa sângele pentru el”.²³

“Iisus a venit pe pământ să aprindă un foc; nu un foc material, mistuitor, ci un foc spiritual, duhovnicesc, care luminează sufletele, le pune la încercare, topindu-le ca pe aur. Acest foc a lucrat în Apostoli, l-a orbit pe Pavel și i-a luminat mintea. Acest foc s-a arătat lui Moise în rugul aprins care

23. Sf. Siluan Athonitul în cartea *Stareț Siluan*, ediția rusă de la Minsk.

totuși nu se mistuia. Acest foc l-a luat pe Ilie de pe pământ sub forma carului. Acest foc îl cerea David strigând: “Botează-mă, Doamne, și cearcă în foc rărunchii și inima mea”... Acest foc a ars în inima lui Cleopa și a tovarășului său când le-a vorbit Iisus pe Drumul Emausului. Acest foc îi luminează pe îngeri. Acest foc luminează mintea omului credincios și îi aprinde inima. Acest foc alungă duhurile demonice, arde păcatul, este puterea învierii, mijloc al nemuririi. Să ne rugăm să vină și peste noi acest foc, să devenim și noi sfeșnice de lumină în lume, ca lumea să fie cucerită pentru Domnul și să nu mai rățăcească în întuneric”.²⁴

24. Macarie Egipteanul, op. cit., p. 82.

Sfinții Părinți despre predică și predicatori

În general, ideea de a te asemăna cu Apostolii și cu Sfinții Părinți e ademenitoare. Sfântul Ignatie Briancianinov scria că “unii, după ce au citit în Sfânta Scriptură că dragostea este cea mea înaltă dintre virtuți (I Cor. 13, 13), că ea este Dumnezeu (1 In. 4, 8), încep și se silesc îndată să dezvolte în inima lor simțământul dragostei, îl amestecă în rugăciunile lor, în cugetarea lor la Dumnezeu, în toate faptele lor”.²⁵ Deși, continuă Sfântul, aceștia trec cu vederea că “începutul înțelepciunii este frica de Dumnezeu”, iar dragostea este încununarea celor desăvârșiți. Același lucru se întâmplă și în cazul predicii. Oamenilor le pare că a predica este foarte ușor, mai ușor decât a priveghea și a posti. Și, citind că “*cel ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui își va*

25. Sf. Ignatie Briancianinov, *Experiențe ascetice*, Vol. III, Ed. Sofia, 2001, p. 65.

mântui sufletul din moarte și mulțime de păcate” (Iac. 5, 20), încep să se îngrijească de mântuirea altora cu o râvnă care, de cele mai multe ori, nu le mai lasă timp să-și vadă și de mântuirea lor personală.

Predicatorii sunt într-adevăr la mare cinste înaintea lui Dumnezeu. Apostolul Pavel spune că *“preoții care își țin bine dregătoria să se învrednicească de îndoită cinste, mai ales cei care se ostenesc cu cuvântul și cu învățătura”* (I Tim. 5, 17). Propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu este chiar mai mare decât milostenia și îngrijirea de orfani și de văduve. De aceea au și zis Apostolii: *“Nu este drept ca noi, lăsând de-o parte cuvântul lui Dumnezeu, să slujim la mese”* (F. A. 6, 2). Sfântul Paladie, parcă tâlcuind aceste cuvinte, zice în dialogul istoric cu Teodor, diaconul Romei: *“Teodore, să nu socotești că săvârșește un lucru deosebit cel care îndestulează cu alimente pe cel flămând, ci acela care eliberează sufletul din ignoranță. Se găsește ușor cel ce îndestulează pântecelul înfometat; el oferă [alimente] fie gratuit, fie cu bani, pâine sau legume; însă se*

găsește cu greu cel ce hrănește [duhovnicește] cu cuvântul, iar aflându-se, fie că nu este crezut, fie că abia este crezut, pentru că duhurile viclene se împotrivesc întotdeauna mântuirii sufletelor”.²⁶

Sfântul Grigorie Dialogul, vrând să laude slujirea cuvântului, a zis: “Mai mare minune decât rugăciunea este propovăduirea cuvântului, adică a ajuta cu cuvântul învățaturii, că, a întoarce pe păcătoși la pocăință mai mult este decât a învia un mort. Că întru înviere se scoală trupul și iarăși moare, iar întru pocăință se scoală sufletul, care viețuiește în veci. Dar, încă și din Evanghelie poți cunoaște cu adevărat grăirea aceasta. Că, iată, a înviat Dumnezeu pe Lazăr trupește, dar Scriptura nu ne spune ce a făcut trupul înviat al lui Lazăr. Însă a înviat Dumnezeu sufletul lui Pavel; și câte n-a făcut sufletul lui Pavel! A făcut puteri multe cu învățăturile sale”.²⁷

26. *Viața Sfântului Ioan Gură de Aur în relatările istoricilor bisericești*, Ed. Inst. Biblic al BOR, 2001, p. 87.

27. *Proloage*, Vol. I, p. 547.

Propovăduirea, sub toate aspectele ei, este o formă de manifestare a dragostei. Există, desigur, păreri contrarii despre predică. Astfel, sunt vestite cuvintele Sf. Isac Sirul, cum că a te liniște departe de lume este mai mare decât a converti popoare întregi la creștinism. Există însă și altele, care spun contrariul. Așa, Sf. Simeon cel nebun pentru Hristos (21 iulie), după patruzeci de ani de viețuire în pustie, i-a zis ucenicului său Ioan: “Eu mă duc în lume să mântuiesc pe alții și să mă fac de ocară oamenilor, că aici în pustie noi nu vom mântui pe nimeni înafară de noi”. De aceeași părere este și marele Macarie Egipteanul. Acesta zice că până și cei care au ajuns la vederea luminii necreate nu sunt lăsați de Dumnezeu într-o permanentă stare de contemplare, “pentru a purta grijă de frații lor mai slabi prin cuvânt și prin exemplul lor de viață”. “Cine ar rămâne permanent pe ultima treaptă a desăvârșirii, cu ochii sufletului privind neîncetat la viziunile cerești, nici n-ar mai ști de nevoile lui trupești, ar sta nemișcat și ascuns, îmbătat de fericire; dar

prin aceasta n-ar mai fi folositor celorlalți frați ai săi. Or, Dumnezeu cheamă la mântuire pe toți oamenii, nu numai pe câțiva!”²⁸

Și, cu toate acestea, Apostolul Iacov îi atenționează pe cei ce se simt atrași de această slujire: “*Nu vă faceți mulți învățători, frații mei, știind că [noi, învățătorii] mai mare osândă vom lua*” (Iac. 3, 1).

Așa cum nu toți au darul vindecării și al facerii de minuni, tot așa nu toți au darul cuvântului. Iar dacă ar fi să urmărim logica Sf. Grigore Dialogul, că a învia un mort este mai puțin decât a întoarce un suflet la pocăință, atunci vom înțelege câți sunt cei care au cu adevărat darul cuvântului. În Paterice și în Viețile Sfinților există o mulțime de călugări care înviau morți, dar ei au folosit pe foarte puțini oameni. Pe când un Macarie Egipteanul, Efrem Sirul sau Ioan Gură de Aur au înfășurat secolele ca într-o plasă cu cuvintele lor, pescuind

28. Macarie Egipteanul, op. cit., p. 33.

milioane și milioane de suflete pentru Hristos.

Puterea cuvântului este un dar al Duhului Sfânt, pe care nu o poate spori cunoașterea vicleșugurilor oratoricești. Nu poți ajunge un bun predicator numai cu ceea ce înveți la cursurile de pastorală, trebuie să mai și trăiești măcar puțin Evanghelia. Nu e destul să deprinzi tehnica de expunere a lui Ioan Gură de Aur, trebuie să deprinzi și din felul lui de viață. “Cei bogăți în Duhul Sfânt - zice același Macarie - nu se golesc niciodată vorbind altora și înviorându-i, ci din contră: luminându-i pe alții, ei se luminează pe sine însuși și mai mult. Din ei țâșnește Duhul afară ca dintr-un izvor ce nu mai seacă. Însă cei săraci în Duhul Sfânt, chiar dacă știu să vorbească duhovnicește, din memorie, din ceea ce au citit prin cărți și au învățat de la alții, aceștia nu posedă o comoară proprie a Duhului și rămân goi, iar pe alții îi înviorează doar momentan, neavând putere să lucreze în inimile lor... Cine nu simte focul aprins în inimă pentru Hristos să nu îndrăznească

să predice, căci va induce în eroare și pe alții și va da socoteală pentru aceasta”.²⁹

De fapt, până și ascultătorul neinițiat își dă seama de falsitatea oratorului, chiar, mai ales, acesta. E destul să deschizi o revistă teologică și găsești acolo cele mai bune exemple despre cum nu trebuie să vorbim despre credință. Oameni care nu numai că sunt departe de a fi trăit cele despre care scriu, dar lipsiți până și de o cât de mică brumă de talent la scris. Te întrebi, de ce scriu? Numai ca să adauge o pată la cele pe care le-a pus regimul ateist pe Biserică și pe slujitorii ei? Numai ca să arate revista vecinilor sau chiar și comisiei la doctorat? Cred că dacă s-ar scoate de la doctorat obligația de a prezenta articole publicate, nu am mai avea reviste de teologie.

Prima dovadă a lipsei de har este alambicarea, conglomeratul de citate greoaie, de neologisme și termeni de specialitate. Simplitatea este cea mai bună dovadă a

29. Ibidem, pp. 70-71.

nepățimirii, a prezenței Duhului Sfânt. Talasie Libianul spunea că “nepățimirea cea mai înaltă face gândurile simple”.³⁰ Parcă referindu-se la doctoranzii de astăzi, Sf. Ioan Gură de Aur scria: “Cel care-și alcătuieste cuvântul său cu cuvinte grele la auz este împovăraător pentru ascultători și silește de cele mai multe ori sufletele lor să nu-i primească cu dragă inimă spusele, neputând suporta greutatea lor. Pe când omul care-și face variat cuvântul său, omul care face ca în cuvântul său ideile ușoare să fie mai multe decât cele grele, omul acesta reușește să facă să dispară greutatea cuvântului său, odihnește sufletele ascultătorilor, convinge și familiarizează cu tema cuvântării sale”.³¹

Este important, deci, să vorbim numai despre lucrurile pe care le-am cunoscut prin proprie experiență. Nu ne cere nimeni să

30. Talasie Libianul, *Întâia sută despre dragoste și înfrânare* (73), *Filocalia*, Vol. IV, Humanitas, 2000, p. 17.

31. Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre feciorie*, op. cit., p. 43.

vedem lumina taborică, pentru că și cei cărora ne adresăm nu au văzut-o. De multe ori chiar oameni cu o viețuire foarte înaltă nu s-au putut face înțeleși de păcătoși, tocmai din cauză că aceia uitaseră psihologia păcătoșilor. Un astfel de exemplu îl dă și Sf. Ignatie Briancianinov în experiențele sale ascetice, când un stareț, de altfel sfânt, i-a dat să citească unei cunoane o carte cu totul nepotrivită.

Destul ne este nouă să ne adresăm celor deopotrivă cu noi. Lumea este etajată și Dumnezeu a lăsat diferite caractere și sensibilități, care au un mod special, propriu de a înțelege lucrurile. Și pentru aceștia Dumnezeu vrea să aibă un purtător de cuvânt. Dacă crezi că ai un astfel de cerc de ascultători, vorbește-le, dacă nu, nu-l căuta.

Puțini au fost cei care s-au putut face înțeleși de toți, chiar și dintre Sfinți. Unii se adresează desfrânaților, alții se adresează călugărilor, unii necărturarilor, alții intelectualilor, artiștilor. Aceștia din urmă sunt cei mai dificili. Unii credincioși, auzind

sau citind ceva adresat acestora, se tulbură, se smintesc. Dumnezeu însă știe ce este în inima fiecăruia. De aceea nu întotdeauna le este de folos “celor slabi” să cunoască învățături adresate altei tagme decât cea din care face parte. Sf. Ignatie Briancianinov nu recomandă nici măcar ca monahii din viața de obște să citească sfaturile pentru pustnici, ce să mai vorbim despre diferența dintre sfaturile date unui căsătorit și unui călugăr.

Așadar, nimeni nu va greși dacă va spune doar ceea ce el însuși a trăit. Este rușinos să citești un articol despre efectele rugăciunii lui Iisus scris de vreun student. Pentru aceasta există Sfinții isihaști. Dar a scrie despre o anumită etapă a pocăinței, pe care tu însuși ai parcurs-o, este lucru binecuvântat. Este ceea ce i-a poruncit Iisus demonizatului pe care l-a vindecat și care Îl ruga să-L ia cu El: *“Mergi în casa ta, la ai tăi, și spune-le câte ți-a făcut ție Domnul și cum te-a miluit”* (Mc. 5, 19).

În felul acesta nu ne vom atrage muștrările Duhului Sfânt, care grăiește prin

Părinți: “Cei ce vorbesc duhovnicește, dar n-au gustat încă prin proprie experiență din această viață duhovnicească, tot ce spun este doar o închipuire învățată din cărți. Cei ce vorbesc de faptele dreptății și habar n-au de ele prin proprie viețuire sunt niște înșelători... Unii care nu știu să vorbească, nu au această artă, trăiesc totuși și inima lor saltă la atingerea harului divin, fiind plini de frică și cutremur. Căci nu în cuvânt, ci în faptă stă puterea lui Dumnezeu”.³²

“Bărbații mari și sfinți de la început - scrie Ioan Gură de Aur -, nu erau iscușiți nici în una nici în alta: nu cunoșteau nici arta cuvântului, dar nu știau nici carte. Și acolo unde pare de absolută trebuință talentul oratoric și instrucția în școală, acolo acei bărbați mari erau lipsiți și de una, și de alta; cu toate acestea, au depășit atât de mult pe cei care le stăpâneau, încât aceștia, în comparație cu ei, păreau mai neiscușiți decât

32. Macarie Egipteanul, op. cit., pp. 68-69.

niște simpli copii. Într-adevăr, dacă puterea de convingere ar sta în cuvinte, iar filozofii, stăpâni și pe știința de carte, și pe talentul oratoric, n-au fost în stare să convingă pe nici un stăpânitor de popoare, pe nici un tiran, în timp ce Apostolii, cei neînvățați, cei simpli, sunt cei care au dobândit comorile înțelepciunii, și nu filozofii, cei care au studiat cu grijă și cartea, și arta oratorică. Prin urmare, înțelepciunea adevărată și adevărata știință de carte nu este alta decât frica de Dumnezeu”.³³

33. Sf. Ioan Gură de Aur, *Apologia Vieții monahale*, op. cit., p. 282.

Sfinții, prietenii prostituatelor

Nu demult, am învățat de la o bătrână din Bogâltin ce este creștinismul. Schitul unde mă aflu este mic și, la sărbători, dacă se adună câte 30-40 de oameni la slujbă. În timp ce părintele mărturisea, femeia aceasta m-a prins de-o parte și mi-a zis că vrea să mă întrebe ceva. Zice: “Părince, aș vre să vă întreb ceva, da’ numa’ dacă se poate. Văd că ziceți frumos la predică și citiți prin cărți. Oare n-ați găsit nicăieri scris pentru ceea ce vă întreb eu...” Credeam că vrea să mă întrebe ceva pentru ea, pentru că nu știe să citească. Ea însă a continuat, începând să lăcrămeze: “Părince, este la noi în sat un om care și-o omorât socru’, și-o stat 12 ani în pușcărie. El nu vine la biserică, că se rușinează. Odată numai o venit, și s-o uitat așa, și s-o dus. Oare n-o fi și pentru el iertare? N-ar putea oare Dumnezeu să facă cumva să-l ierte? Că eu așa mă gândesc pentru el, că poate este iertare”. Femeia aceasta, care nu știa nici măcar vreo pildă din viețile

Sfinților, lăcrăma când îmi spunea acestea, de parcă ar fi vrut să zică: “Poate că Dumnezeu îl iartă, că eu, dacă aș avea puterea Lui, l-aș ierta”.

Aceasta este splendoarea sufletului omenesc, care din fire este creștin.³⁴ Femeia aceasta nu a fost instruită de nimeni, dar în ea a răbufnit suma întregii învățături pe care a adus-o Hristos. Aceasta nu este doar o învățătură, ci este totodată și cea mai mare putere pe care a dat-o Hristos oamenilor: puterea de a ierta păcatele.

De la această femeie am înțeles în ce constă setea omului de a se asemăna cu Dumnezeu. A fi ca Dumnezeu înseamnă a ierta păcatele. Toată puterea lui Dumnezeu poate fi rezumată la aceasta.³⁵

34. Tertulian a spus că sufletul omului din fire este creștin.

35. Despre avva Macarie cel Mare se spunea că s-a făcut ca un dumnezeu pământesc. Că precum este Dumnezeu acoperind lumea, așa s-a făcut și avva Macarie acoperind greșelile ce le vedea, ca și cum nu le-ar fi văzut și care le auzea, ca și cum nu le-ar fi auzit (*Patericul egiptean*, Pentru avva Macarie 31).

Femeia aceasta nu doar că nu-l judeca și nu numai că l-a iertat, ea intuia că trebuie să existe și o cale de a-l izbăvi pe acela de păcate.

Dacă ar trebui să spun ce este creștinismul numai într-o singură propoziție, aș spune: *“Creștinismul este nevoia teribilă de a ierta păcatele altora”*.

Această nevoie este atât de teribilă, încât ne caracterizează ontologic. Oamenii obișnuiți, adică pătimiși, nu o realizează. Însă sfinții, înaintând pe calea desăvârșirii, care nu este altceva decât restaurarea adevăratei noastre naturi, au descoperit-o printre dărâmăturile ființei omenești, ca pe un ulcior cu galbeni ascuns și uitat demult. Așa cum un ulcior cu galbeni găsit sub dărâmături ajunge sărmanului să-și facă o casă nouă, tot așa și această nevoie ontologică de a ierta păcatele e suficientă pentru a restaura dărâmăturile omenității noastre.

Sfinții știau de la Mântuitorul că un astfel de ulcior cu galbeni există în fiecare dintre noi. Căci Hristos a zis: “Nu judeca și

nu vei fi judecat”. În rugăciunea pe care a dat-o ca model oamenilor, Hristos ne învață că Dumnezeu ne iartă păcatele, precum și noi iertăm greșităilor noștri. De aceea goana după nejudicare a constituit întotdeauna îndeletnicirea de căpetenie a marilor asceți ai Ortodoxiei. Aceasta este lucrarea esențială a fiecărui creștin. Ea trebuie să prevaleze înaintea tuturor celorlalte nevoințe, mai bine zis, celelalte nevoințe sunt numai uneltele, lopata de care ne folosim pentru a dezgropa aurul nejudecării.

Nici o nevoință nu este mântuitoare. Ca să ne dăm seama cât de stupide sunt toate nevoințele e destul să zicem: “Și ne iartă nouă greșalele, precum postim sau priveghem”. Omul împătimit se mândrește zadarnic cu ele, ca fariseul din Evanghelie. De aceea, începătorilor nu li se recomandă să facă mari nevoințe, pentru că, în loc să le fie de folos, îi aruncă în mândrie și mai mult îi îndepărtează de Dumnezeu. De multe ori, atunci când vedeau că se mândresc de ceva, Sfinții făceau câte o trăsnaie. Așa, de

exemplu, Sfântul Pimen se ducea în fiecare noapte și înconjura satul din apropiere, ca să nu se mândrească de faptul că e mare pustnic și nu se suie în sat.³⁶ Acea nevoiță este bună, care ne face să ne vedem păcatele noastre, iar dacă, fie că postind începi să-i vezi pe cei care nu postesc, fie că rugându-te începi să-i vezi pe cei care nu se roagă, înseamnă că nu te nevoiești corect. Atunci ești ca un copil care se pune pe burtă la malul iazului și numai face gălăgie în apă, ca și cum ar înota, dar nu înoată.

Nejudecarea nu este doar un mod de raportare la celălalt, un exercițiu spiritual, ci este modul cel mai profund de a ne cunoaște și îmbunătăți pe noi înșine. Aproapele este un fel de oglindă duhovnicească pentru noi, poate chiar un fel de proiecție a noastră în exterior. De aceea, ceea ce vedem noi în aproapele nu este altceva decât noi înșine, vedem în aproapele doar neajunsurile și

36. *Patericul egiptean*, pentru avva Pimen (110).

patimile de care noi înşine suferim. De exemplu, coboară un preot dintr-o maşină foarte luxoasă, însoţit de o femeie frumoasă, iar în urma lor un tânăr le duce bagajul. Dacă cineva e iubitor de avere, va zice: “Ce maşină are popa!” Cel desfrânat va zice: “O, ce femeie are popa!” Cel îngâmfat va zice: “O, are slugi popa, nu poate să-şi care singur bagajele!” Dacă însă cineva trăieşte în feciorie, poate să creadă că femeia este sora preotului, şi chiar poate să-i pară că seamănă cu el. Dacă n-are patimă pentru avere, poate crede că maşina e împrumutată sau nici să nu o bage în seamă. Dacă este smerit, va zice: “Ce fericit este fratele că s-a învrednicit să ducă valiza unui slujitor al lui Hristos, probabil în ea sunt veşmintele preoţeşti şi alte lucruri sfinte”. Fiecare deci se vede în celălalt pe sine. Aproapele este cel mai bun barometru al vieţii noastre duhovniceşti. Arhimandritul Sofronie Saharov spunea chiar mai mult, el zicea că aproapele este viaţa noastră.

Dumnezeu ne dă nouă ceea ce vedem noi în aproapele. De vom vedea sfinţenie,

sfințenie dobândim, iar de vom vedea răutate, răutate primim în noi înșine. Aproapele este un fel de vistierie la care alergăm cu mintea pentru a lua sfințenie sau patimi, în funcție de inima noastră. De aceea Apostolul Pavel ne și îndeamnă: “*Fraților, chiar de va cădea un om în vreo greșeală, voi, cei duhovnicești, îndreptați-l pe unul ca acesta cu duhul blândeții, luând aminte la tine însuși, ca să nu cazi și tu în ispită*” (Gal. 6, 1). De regulă, asceții care au căzut în păcate mari, despre care ne mărturisesc patericele, au ajuns la aceasta din cauză că judecau pe alții. Dumnezeu dă această lecție pentru a ne dezvăța să judecăm păcate străine. Așa pentru mulți, căderea s-a făcut prilej de mai bună pocăință, ceea ce arată că Dumnezeu dă mai degrabă harul pentru nejudicare decât pentru asceză trupească.

Nejudicarea are urmări miraculoase asupra păcătosului. Ea are atâta putere încât chiar cred că cuvintele *oricâte veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în ceruri* nu se referă

doar la preoția sacramentală, ci și la tot omul sfințit de Duhul Sfânt. Puterea celui care nu judecă este atât de mare, încât, cu adevărat, păcatele pe care le iartă el aproapelui, le iartă și Dumnezeu. Aceasta este comoara Duhului Sfânt despre care Sf. Serafim de la Sarov spunea: “Agonisește duhul blândeții și în jurul tău se vor mântui mii”. Ceea ce înseamnă că Dumnezeu, pentru rugăciunile unui astfel de om, care iartă pe toți, iartă păcatele păcătosului și îi dă chip de pocăință.

Tradiția ortodoxă e plină de exemple extraordinare care întăresc cele zise. Există o pleiadă întreagă de Sfinți care se “specializau” în mântuirea prostituatelor, mai ales dintre cei nebuni pentru Hristos. Așa au fost, de exemplu, Sfinții Simeon cel nebun, Vitalie monahul, Serapion Sindonitul și alții.

Sfinții nu doar că nu le judecau pe desfrânate, ci chiar găseau că au de învățat de la ele. Antologic în acest sens este cazul Sfântului Non și al frumoasei Pelaghia

(prăznuirea în 8 octombrie), ajunsă și ea Sfântă. Pe când Sf. Non, episcop din mănăstirea Tabeniților purta o discuție teologică cu alți episcopi, s-a întâmplat să treacă pe acolo această Pelaghia, actriță păgână, care se prostitua, însoțită de un alai de tineri. Ceilalți episcopi și-au întors ochii ca să nu o vadă, Non însă a petrecut-o cu privirea, pe urmă le-a zis: “Nu v-ați desfătat de frumusețea ei atât de mare? Cu adevărat eu m-am desfătat foarte tare și mi-a plăcut frumusețea ei, fiindcă pe aceasta o va pune Dumnezeu înaintea și o va așeza în fața înfricoșătorului și minunatului scaun de judecată când o va judeca atât pe ea, cât și episcopia noastră. Ce socotiți, preaiubiților, câte ceasuri nu-și petrece în iatacul său această femeie, spălându-se și machindu-se cu toată osârdia și luarea aminte a sufletului și împodobindu-se pentru spectacole, ca nimic să nu lipsească frumuseții și podoabei trupești, pentru ca să placă tuturor și să nu pară că e urâtă amanților ei, care azi sunt și mâine nu mai sunt? Și noi, care avem făgăduința de a vedea fața cea strălucită a

Mirelui ceresc, nu ne împodobim, nici nu spălăm murdăriile de pe sufletele noastre nenorocite, ci le lăsăm să zacă în nepăsare”.

Auzind cuvintele Sfântului Non, Pelaghia “a fost străpunsă la inimă” și a venit a doua zi la el, cerând să fie botezată. Apoi a adus și toate bogățiile ei, mărgăritare și aur, și le-a dat Sfântului, iar acesta le-a împărțit la văduve și la orfani. A opta zi după botez aceasta a primit în taină schima monahală și s-a retras într-o chilie din Muntele Măslinilor, petrecând în travesti cu numele Pelagheu eunucul. Abia după moarte, când au dat să o îmbălsămeze, s-a aflat cine a fost într-adevăr acest Pelagheu “eunucul”.

Despre Sfântul Ioan de la Kronștadt se zice că a fost surprins odată de un credincios în timp ce se uita la o poză cu o femeie goală. Credinciosul, șocat, l-a întrebat pe Sfânt: “Cum, părinte, vă uitați la așa ceva?!” “Da - zise Sfântul -, mă uit ce făptură minunată a făcut Dumnezeu pentru a fi mamă”.

Un Sfânt care și-a consacrat viața mântuirii prostituatelor este Vitalie (prăznuirea 22 aprilie). Acesta a fost călugăr și își petrecea ziua muncind, iar de banii câștigați se ducea la bordel. Nimeni însă nu știa adevăratul motiv pentru comportamentul atât de ciudat al lui Vitalie. De aceea “se sminteau de dânsul toți și în toate zilele îl ocărau, zicându-i: “Du-te, ticălosule, că te așteaptă desfrânatele!” Și scuipau asupra lui”.³⁷ Alții îl sfătuiau să se căsătorească cu una dintre ele și să nu mai necinstească cinul monahal umblând pe la bordeluri. Sfântul însă răbda toate acestea și nu le răspundea nimic.

Lucrarea lui însă era aceasta, că se ducea în cameră la desfrânată și îi plătea bani pe noaptea aceea, numai să nu păcătuiască, iar el se puneă într-un colț și citea Psaltirea. Multe din acele femei se lepădau de păcat, unele se călugăreau iar altele se căsătoreau și trăiau o viață normală. Sfântul însă le-a interzis să povestească despre aceasta până

37. Viața Sfântului Vitalie.

la moartea lui. O femeie care nu a rezistat și a povestit cuiva de sfințenia lui Vitalie s-a îndrăcit și așa a intrat frica în toate, încât nu descopereau nimănui adevăraul despre călugărul batjocorit. Sfântul Vitalie a fost găsit în chilie mort în genunchi înaintea icoanei, iar în mâini avea un bilețel pe care scria: «Bărbați alexandrini, nu osândiți mai înainte de vreme, până ce Domnul, Judecătorul Cel drept va veni». Atunci au venit toate femeile pe care le mântuise Vitalie cu lumânări și cu tămâie ca să-l plângă pe părintele lor.

În condiții asemănătoare a mântuit și Sfântul Serapion pe una din prostituate. Acesta s-a întâmplat să treacă odată printr-un sat al Egiptului, și a văzut o prostituată stând, și i-a zis ei: gătit-ai patul? Ea a zis: da, avvo! A închis bătrânul: așteaptă-mă deseară, că voi veni la tine și am să petrec noaptea aceasta aproape de tine. Iar ea răspunzând, a zis: bine, avvo! Și s-a gătit și a așternut patul și l-a așteptat pe bătrân cu cele de trebuință. Iar după ce s-a făcut seară, a venit

bătrânul la dânsa, nimic aducând și intrând în chilie, i-a zis ei: gătit-ai patul? Ea a zis: da, avvo. A încuiat ușa și i-a zis ei: așteaptă puțin, fiindcă avem pravilă, până ce o voi face! Și a început bătrânul slujba. Și începând Psaltirea, la fiecare psalm făcea rugăciunea, rugându-se lui Dumnezeu pentru dânsa ca să se pocăiască și să se mântuiască. Deci l-a ascultat Dumnezeu; și sta femeia tremurând și rugându-se aproape de bătrânul. Dacă a isprăvit bătrânul toată Psaltirea (o Psaltire citită astfel ia cel puțin 6-7 ore), ea a căzut la pământ. Iar bătrânul, începând Apostolul, a citit mult dintr-însul. Și așa și-a împlinit slujba. Deci umilindu-se ea și înțelegând că nu pentru păcat a venit la dânsa, ci ca să-i mântuiască sufletul, a căzut în fața lui zicând: fie-ți milă, avvo, și povățuiește-mă unde pot plăcea lui Dumnezeu. Atunci bătrânul a povățuit-o pe dânsa într-o mănăstire de fecioare și a dat-o la stareță, zicând: ia pe sora aceasta și nu-i pune ei jug sau poruncă, ca celorlaltor surori, ci orice voiește, dă-i și cum voiește dă-i voie să umble. Și după ce

a făcut puține zile, a zis: eu multe păcate am și voiesc la două zile să mănânc. Și după puține zile a zis: eu multe păcate am și voiesc la patru zile să mănânc. După alte puține zile s-a rugat stareței, zicând: fiindcă mult am mâhnit pe Dumnezeu cu fărădelegile mele, te rog, pune-mă într-o chilie și o astupă, și pe o gaură dă-mi puțină pâine și rucodelie. Și i-a făcut ei stareța așa. Așa i-a plăcut lui Dumnezeu în cealaltă vreme a vieții sale.³⁸

Se spunea în viața lui avva Ioan Colov, că unei tinere i-au murit părinții și a rămas sărmană. Iar numele ei era Paisia. Deci a socotit să-și facă gazdă de străini, casa spre primirea părinților schitului. A rămas dar așa primind pe străini vreme multă și odihnind pe părinți; iar după o vreme, după ce a cheltuit lucrurile a început a fi lipsită. Deci s-au lipit de dânsa niște oameni răzvrățiți și au schimbat-o din socoteala cea bună. Și de aceea a început a petrece rău, încât a ajuns

38. *Patericul Egiptean*, pentru avva Serapion, cap. 1, pp. 237.

ea ca să curvească. Au auzit părinții și foarte s-au mâhnit. Și poftindu-l pe avva Ioan Colov, i-au zis: Am auzit despre sora aceea că petrece rău, și ea când putea și-a arătat mila ei către noi, iar acum noi să arătăm către dânsa milă și s-o ajutăm. Deci ostenește-te până la dânsa și după înțelepciunea ce ți-a dat-o Dumnezeu, iconomisește cele pentru dânsa. Deci a venit avva Ioan la dânsa și a zis bătrânei portărițe: Spune stăpânei tale că am venit eu! Iar ea l-a gonit zicând: Voi dintru început ați mâncat cele ale ei și iată că este săracă. I-a zis avva Ioan: Spune că foarte am s-o folosesc. Iar slugile ei zâmbind îi zic lui: Dar ce ai să-i dai de voiești să te întâlnești cu dânsa? Drept aceea, suindu-se bătrâna, i-a spus despre dânsul. Și-i zice ei cea tânără: Acești călugări de-a pururea umblă pe lângă Marea Roșie și găsesc mărgăritare. Împodobindu-se, dar, a zis să-l aducă la dânsa. Deci, după ce s-a suit, apucând ea mai înainte a șezut pe pat. Și venind avva Ioan a șezut aproape de dânsa. Și căutând la fața ei, i-a zis: Pentru ce L-ai defăimat pe Iisus, de-ai

venit la aceasta? Ea auzind a înghețat cu totul; și plecând în jos capul său, avva Ioan a început a plânge foarte. Și a zis ea lui: Avvo, ce plângi? Iar după ce a căutat, iarăși s-a aplecat în jos plângând, și i-a zis ei: Văd că satana joacă în fața ta și nu voi plânge? Iar ea auzind, i-a zis lui: Este pocăință, avvo? Îi zice ei: Este. Îi zice lui: Ia-mă unde voiești. Îi zice ei: Să mergem. Și s-a sculat să meargă după dânsul. Și a luat seama avva Ioan că nimic n-a pus la rânduială, nici n-a grăit pentru casa sa. Și s-a mirat. Deci, după ce au ajuns la pustie, s-a făcut seară și făcând de nisip un căpătâi mic și însemnând chipul crucii, i-a zis: Dormi aici! Și făcându-și și lui puțin mai departe și împlinindu-și rugăciunile, s-au culcat. Iar pe la miezul nopții deșteptându-se, vede o cale luminoasă de la cer la dânsa și a văzut pe îngerii lui Dumnezeu ducându-i sufletul. Drept aceea, sculându-se și mergând la dânsa, a mișcat-o cu piciorul. Iar după ce a văzut că a murit, s-a aruncat pe sine cu fața la pământ rugându-se lui Dumnezeu și a auzit că un ceas al

pocăinței ei s-a primit mai presus decât pocăința multora care zăbovesc și nu arată fierbințeala unei pocăințe ca aceasta.³⁹

Și mai impresionant este cazul Sfântului Avraamie, care a călcat peste toate normele exterioare ale decenței, numai pentru a mântui un suflet. Acesta era un mare pustnic, care pentru sfințenia sa a fost hirotonit și preot, ajungând să facă multe minuni. La bătrânețe, murind fratele acestuia, i-a fost dată în grijă copila aceluia, în vârstă de șapte ani. Așa a crescut ea până la vârsta de 20 de ani, stăruind în toate virtuțile pe care le deprindea de la unchiul ei sfânt.

Dar un monah căzut, care venea des la bătrân sub pretextul folosului duhovnicesc, a momit-o pe aceea vreme de un an și până la urmă a atras-o spre păcat. Revenindu-și fata după aceea, cuprinsă de deznădejde și

39. *Patericul Egiptean*, pentru avva Ioan Colov, cap. 43, pp. 104-105.

ruřine, a hotărât cã nu mai poate rămâne în continuare lângã unchiul său pe care l-a dezamăgit atât ři, fără să-i spună, a plecat în oraș. Acolo s-a făcut prostituată la un bordel.

Când Bătrânul a descoperit lipsa fetei, s-a rugat lui Dumnezeu să-i descopere ce s-a întâmplat. Trimițând pe unul din credincioși să o caute peste tot, abia peste doi ani a găsit-o printre prostituatele bordelului. Atunci Sfântul i-a dat bani ři l-a rugat să-i aducă un rând de straie ostășești ři un cal înșeuat ři punându-și o piele de cămilă pe cap, pentru a nu putea fi cunoscut, a pornit în căutarea fetei.

Ajungând în oraș, acesta a tras drept la han ři, cumpărând de băut ři luând carne, căuta cu privirea pe nepoata sa. Dar dacă a văzut că trece timpul ři ea nu apare, chemând pe patronul bordelului, i-a zis glumind: "Am auzit că ai aici fete bune, aș vrea să o văd pe cea mai lăudată". Acela i-a zis că are una exact cum ar vrea el. Și chemând-o, a pus-o în fața bătrânului. Avraamie însă când ři-a

văzut nepoata, pe care a crescut-o de mic în rugăciune și curăție, îmbrăcată în costumație de prostituată cu greu și-a stăpânit lacrimile și scoțând bani, a zis: “Adu-ne aici de toate, să benchetuiesc cum se cuvine cu copila, că pentru asta am făcut atâta cale”. Și șezând la masă, el, care de cinzeci de ani nu a mai mâncat nici măcar pâine, hrănindu-se doar cu verdețuri și rădăcini, mânca acum carne și bea vin ca un soldățoi.

Nepoată-sa i s-a așezat în brațe mângâindu-l și sărutându-l, neștiind cine este. Însă trupul aspru al bătrânului, care mirosea a tămâie și a pustie, au răscolit-o până în adâncuri și ea a izbucnit în plâns. “Ce este - a întrebat-o patronul -, că de doi ani de când ești aici nu te-am mai văzut așa?” Iar ea i-a răspuns că mai bine ar fi fost pentru dânsa dacă murea în urmă cu trei ani. Patronul, care nu-i cunoștea trecutul nu înțelegea ce zice. Iar Bătrânul, vrând să curme discuția, i-a zis fetei: “Nu-i vremea acum ca să-ți plângi păcatele din trecut, azi vreau să ne veselim!”

Apoi, retrăgându-se în cameră, prostituata s-a întins în pat, cerându-i să-i descheie sandalele. Bătrânul însă o amâna. În cele din urmă, așezându-se lângă ea, și-a scos pielea de cămilă de pe cap, zicându-i: “Nu mă mai recunoști, copila mea?” Și a stat cu ea până dimineață, iar a doua zi a luat-o cu el pe cal și s-au întors înapoi în pustie. Acolo prostituata de mai înainte a ajuns Sfânta Maria, nepoata Sfântului Avraamie, pe care Biserica îi prăznuiește în aceeași zi, în 29 octombrie.

Uneori relația dintre Sfinți și desfrânate e atât de firească, având chiar ceva copilăresc în ea. Cât de inocentă este purtarea Sfântului Simeon cel nebun, pustnic din Emesa din sec. VI, care, după 40 de ani de pustie, s-a întors în oraș “făcând nebunii” “ca să mântuiască și pe alții”.

Un capitol special din misiunea sa îl ocupau oamenii depravați și prostituatele. Acesta petrecea mai tot timpul în compania lor, jucând și distrându-i cu nebuniile sale,

îndreptând pe mulți dintre ei. Cu banii pe care îi câștiga pe cerșit sau i-i trimetea Dumnezeu în chip miraculos, Sfântul Simeon se ducea la prostituate, glumind cu ele: “Vreți să fiți prietenile mele? Vă dau o sută de galbeni, numai nu mai păcătuiți”. Prostituatele râdeau de el, zicând că sunt de acord, dar el le pune să jure și celei dintre prostituate care se jura îi dădea banii. Dacă însă se întâmpla ca aceea să cadă și după aceea în păcat, se ducea iarăși la ea, până când se lăsa de păcat.

Tot acesta a fost văzut odată intrând la o prostituată și a stat vreo trei ore. Fețele curioase au început să-l bănuiască de fapte firești. Această convingere li s-a întărit și mai mult când Sfântul a ieșit din casă uitându-se în jur, ca și cum s-ar feri să nu-l vadă nimeni. Atunci curioșii n-au rezistat și s-au dus să o întrebe pe femeie ce a făcut călugărul la ea. Aceea însă le-a zis: “Credeți-mă că de trei zile, de sărăcie, n-am mai avut ce pune în gură și acesta mi-a adus pâine, carne și vin și, poruncindu-mi să mănânc pe

săturate, a stat până am terminat de mâncat, pe urmă s-a dus, luând cu el resturile”.⁴⁰

Călugărul nebun, așa cum îl numeau toți, de multe ori putea fi văzut în mijlocul desfrânatelor jucându-se, la propriu, cu ele. Acestea îl gâdilau și-i băgau mâinile în sân, îl cărau după ele bătându-l cu curele la fund. Sfântul însă își îngăduia astfel de experiențe ciudate tocmai pentru că nu mai avea în el patimă. Odată bătrânul a intrat gol într-o baie de femei. Fiind întrebat de un diacon ce simte când se joacă prostituatele cu el, starețul a răspuns: “Adevărat îți spun că mă simt ca și cum aș fi un lemn între lemne, iar mintea mea este pururea îndreptată spre Domnul”. Acest dar l-a primit Sfântul Simeon încă pe când era în pustie. Fiind luptat cumplit de patima trupească, i s-a arătat Sfântul Nicon și l-a întrebat cum o duce. Simeon a răspuns: “Greu, dacă nu mă vei ajuta”. Atunci Sfântul Nicon a vărsat niște

40. Ieromonah Alexii Kuznetzov, *Iurodstvo i stolpnicestvo* (Nebunia pentru Hristos și stâlpnicia), p. 183, Lavra Sf. Treimi, Moscova, 2000

apă pe burta lui, zicând: “Gata, de acum vei fi sănătos”. Și de atunci nu și-a mai simțit trupul.

Sfințenia starețului și înălțimea faptelor lor, pe care tot orașul le considera nebunii, s-a descoperit unor credincioși care s-au dus, după obicei, să viziteze Sfinții în pustie. Mergând ei după binecuvântare, au găsit acolo și pe colegul de nevoie al nebunului Simeon, pustnicul Ioan. Aceștia, când au vrut să ia binecuvântare de la el, Ioan le-a zis: “Având pe marele Simeon în cetate, ați venit la mine, care eu însumi am nevoie de rugăciunile lui și nu numai eu, ci lumea întreagă”.

Odată au adus la avva Ammona o fată având în pânțece și i-au zis lui: cutare au făcut lucrul acesta, dă-le lor canon, adică pedeapsă pentru păcat! Iar el, făcând semnul crucii pe pânțelele ei, a poruncit să i se dea șase perechi de cearșafuri, zicând: nu cumva mergând, să nască și va muri, sau ea, sau pruncul și nu va afla cele de îngropare. Iar

pârâşii ei i-au zis lui: de ce ai făcut aceasta? Dă-le canon! Iar el a zis lor: vedeţi, fraţilor, că aproape este de moarte şi ce pot eu să fac? Şi a slobozit-o pe ea şi n-a îndrăznit bătrânul să osândească pe nimeni.⁴¹

În esenţă, toate aceste fapte ale Sfinţilor nu sunt decât o prelungire a misiunii Mântuitorului, Care a venit în lume să mântuiască pe cei păcătoşi. Aceasta este lepădarea şi golirea de sine pentru a-l sluji pe celălalt, dragostea care *nu caută ale sale* (I Cor. 13, 5). Este o dăruire nebună, o renunţare la tot ceea ce eşti, chiar şi la faima ta de om sfânt. Acestor oameni li se potrivesc cuvintele Apostolului Pavel: “*Deşi sunt liber faţă de toţi, m-am făcut rob tuturor, ca să dobândesc pe cei mai mulţi*” (I Cor. 9, 19).

De fapt, potrivit concepţiei creştine, poziţia noastră faţă de aproapele este aceea de rob, pentru că şi Hristos, vrând să ne mântuiască, *S-a smerit pe Sine, chip de rob*

41. *Patericul Egiptean*, Pentru Avva Ammona, cap. 8.

luând (Fil. 2, 7). Aceasta este cea mai înaltă dregătorie pe care o poate avea un creștin: să devină robul mântuirii aproapelui său, după cum Hristos S-a făcut robul mântuirii noastre al tuturor.

Fascinantă în acest sens este metoda de convertire practică de Sfântul Serapion Sindonitul. Acesta pur și simplu se vindea ca rob păcătoșilor. Așa odată s-a vândut unei trupe de comediași, oameni care întruchipau desfrâul și deșertăciunea, pentru a-i converti. Și într-adevăr, slujindu-le ca o slugă, în doi ani i-a adus la Sfântul Botez. Atunci marele avvă, care a fost unul din cei care știau Vechiul și Noul Testament pe de rost, le-a zis adevărul despre sine, cerându-le voie să plece. Comediașii îl rugau să nu-i părăsească, ci să le fie lor ca un părinte și că ei îi vor fi de acum robi. El însă, dându-le înapoi banii pe care i-a primit pentru sine, s-a dus în căutarea mântuirii altor suflete.

Poate că aceasta ar fi atitudinea cea mai corectă și cea mai eficientă, pe care poate să o adopte predicatorul ortodox. Să vorbească

celuilalt atât cât ar putea vorbi un rob stăpânului său. De celelalte cred că se va îngriji Dumnezeu.

Am enumerat toate aceste exemple din viețile Sfinților nu atât pentru a îndemna la urmarea lor, ceea ce ar putea fi chiar riscant pentru oamenii nedespătimiți, cât pentru a arăta libertatea Duhului care lucrează în cei care voiesc cu adevărat mântuirea aproapelui lor. M-am gândit că, chiar dacă cei mai mulți credincioși nu pot mângâia și întoarce un păcătos, măcar să fie atenți să nu creadă impresiilor lor atunci când văd preoți sau călugări “făcând nebunii” din dragostea pentru aproapele. Sunt convins că fiecare dintre noi a osândit măcar o dată în viață un Sfânt al lui Dumnezeu, un Sfânt de lângă noi, pe care se sprijină viața noastră.

*“Cuvântul predică
trebuie dat uitării”*

Dialog cu părintele Andrei Kuraev
despre predica ortodoxă

Părintele ANDREI KURAEV este, fără îndoială, cel mai cunoscut predicator din întreaga Patriarhie a Moscovei. Cărțile sfinției sale sunt editate în tiraje de sute de mii de exemplare. Părintele Andrei este o persoană publică, apărând permanent în presă, la radio, la televiziune. Un intelectual de o deosebită finețe, care îmbină exemplar în cărțile și conferințele sale erudiția în cele mai diverse domenii cu tradiția patristică ortodoxă.

Absolvent al Facultății de Ateism Științific a Universității de Stat din Moscova, iar mai apoi a Facultății de Teologie Din București, părintele Andrei este în timpul de față decanul Institutului Teologic „Sf. Tihon” din Moscova și profesor de istoria religiilor la Universitatea de Stat din același oraș. În timpul aflării sale la studii în România a fost hirotonit diacon (celib) de către patriarhul Teoctist. Este vorbitor al limbii române.

Din cărțile părintelui Andrei am putea enumera: *“Satanismul pentru intelectuali”*, *“Creștinismul timpuriu și reîncarnarea”*, *“Ocultismul în ortodoxie”*, *“Ortodoxia pentru protestanți”*, *“Dumnezeu este dragoste”* (în curs de apariție în limba română) ș. a.

Un dialog mai amplu cu părintele Andrei poate fi citit în cartea mea *“Ortodoxia pentru postmoderniști”*.

Ierodiacon Savatie: *Predicați foarte mult în cercurile reprezentanților altor credințe. În general, pentru cei mai mulți credincioși, predica ortodoxă se asociază cu apărarea credinței, mai exact, cu combaterea celorlalte confesii. Dar cum este a predica unor oameni necredincioși, de exemplu tinerilor dedați patimilor firești pentru această vârstă?*

Diacon Andrei: Dacă e să fiu sincer, cred că însuși acest cuvânt “predică”, în cazul dat, trebuie dat uitării, deoarece predica presupune adresarea de sus în jos, cum ar veni: iată, eu acuș îți voi spune ca unul împuternicit, numit de sus pentru treaba asta, și eu acușica te voi învăța pe tine. Eu cred că dacă enoriașii sunt pregătiți de la bun început să-l primească pe părinte ca pe un învățător dat lor de sus, oamenii profani

nu sunt pregătiți pentru asta, dimpotrivă, ei simt repulsie: „cam de ce ar trebui să mă înveți tu pe mine? comuniștii ne-au învățat 70 de ani, iar acum și voi ați căzut pe capul nostru”. De aceea aici va fi mai de folos poate mărturisirea, mărturia despre sine. Desigur nu în stilul bapțiștilor „eu am fost ateu, am fost un om rău, iar acum sunt sfânt de tot”, ci poate o povestire în două fraze. Dar asta, desigur, numai în cazul în care viața omului nu contrazice cuvintele sale, așa încât să se vadă chiar de pe fața lui. Sau aceasta poate fi și calea căutării comune. Eu cred că nu e rușinos pentru misionarul creștin uneori chiar să se îndoiască împreună cu convorbitorii săi, sau să lase impresia că se îndoiește: „știți, aici e o astfel de întrebare, dincolo e ceva neclar, cum credeți, de ce s-a zis așa în Biblie? haideți să ne gândim împreună”. Și mai departe, în procesul căutării comune, câte puțin, socratic, să-i aduci pe oameni la concluzia corectă. Adică eu cred că acum anume practica lui Socrate este mai eficientă decât practica predicii tradiționale bisericești.

Întrebare: *Unii Sfinți Părinți nu recomandă povestirea faptelor trecute, mai ales a păcatelor. Sau poate aceasta este valabil numai pentru viața de obște, călugărească? Cui și în ce cazuri putem face mărturisiri de genul: eu am fost boxer, dansator, am furat mașini etc.? Din gura dumneavoastră au ieșit multe mărturii de acest fel, nu vă mustră niciodată conștiința că v-au scăpat?*

Răspuns: Eu nu dețin un astfel de criteriu. În general, eu urăsc să povestesc despre mine, cu toate că adesea sunt pus în situația de a o face. Cât despre mustrarea conștiinței, nu, nu, așa ceva nu există. Eu, mai degrabă, le-aș propune să zâmbescă împreună cu mine. Asta nu e despre mine, ce treabă am eu cu asta? Totul e îngropat de mult în nisipurile istoriei. Ei, a fost așa un tânăr, a trăit atât de ciudat...

Întrebare: *Adică pentru dumneavoastră separarea între omul trecut și omul prezent este tranșantă.*

Răspuns: Înțelegeți, pentru mine, de exemplu, istoria Rusiei începe abia de la

988. Atunci cînd eu studiez despre ofensiva Cneazului Oleg sau Sveatoslav asupra Țarigradului, eu citesc și văd că asta nu e despre mine, nu e despre poporul meu. Eu mă simt un bizantin pe care îl cucerește hoarda unui oarecare rus barbar. Și nu întîmplător poporul rus prăznuiește sărbătoarea Acoperămîntului Maicii Domnului atunci cînd Maica Domnului a risipit flota rusă care ataca Constantinopolul. Pînă și grecii au uitat de mult această sărbătoare, pentru ei e un eveniment minor, „mare lucru, barbarii iarăși ne-au atacat orașul și s-au gândit în obrăznicia lor că îl vor cuceri”. Dar pentru Rusia, acesta a fost un eveniment însemnat, și de aceea rușii pînă astăzi își sărbătoresc ziua înfrîngerii lor. Și pentru mine, atît în istoria mea națională, cît și în biografia mea, există această graniță. În primul rînd, poate pentru că eu, în genere, sunt un astfel de om care nicăieri în trecutul său nu vrea să se mai întoarcă. Adică eu nu vreau să mai fiu nici școlar, nu știu de ce îmi amintesc cu groază,

nici student, nici măcar seminarist. Nu vreau să mai fug în trecut. Prin urmare, pentru că nu sunt îndrăgostit de el, nu prezintă nici un pericol să-mi amintesc, în singurătate sau în public, unele sau alte episoade din el.

Întrebare: *Sectorul dumneavoastră, ca misionar, este îndeosebi cel al credințelor oculte. Cum explicați că tinerii îmbrățișează atât de repede ocultismul, yoga, teosofia, și mai greu ortodoxia, cu toate că toți provin și au trăit într-o tradiție mai mult sau mai puțin ortodoxă?*

Răspuns: Motivele diferă de la om la om. Dar unei anumite categorii de oameni îi place în ocultism tehnologia lui. Ortodoxia pierde în fața sectelor din cauză că nu are o tehnologie: fă așa, unu, doi, trei și ești în împărăția lui Dumnezeu. Există în ortodoxie un fel de nedeterminare, de nerezolvare a anumitor probleme. Nu demult am auzit un banc extraordinar despre un „novy ruski”* care vine la un preot și zice: „Părinte, spune,

* “Rusul nou”, așa sunt numiți în Rusia cei care s-au îmbogățit peste noapte din afaceri nu tocmai legale.

dacă eu îți dau 200 de mii de dolari pentru biserică, poți să-mi garantezi că sufletul meu va nimeri în împărăția cerului”? Părintele cade pe gânduri și zice: „Știi, de garantat nu pot, dar cred că totuși merită să încerci”. Aceasta îi indignează pe mulți dintre oameni, că ortodoxia te îndeamnă să încerci fără să-ți garanteze rezultatul: „Fii atent până la suflarea ta cea mai de pe urmă, noi nu cunoaștem cum va hotărî în mila Sa Dumnezeu pentru tine”. Și mulți se indignează, căci vor acum și aici o tehnologie concretă: iată mantra, iată guru și dă-i înainte cu hare krișna! Pe alții, dimpotrivă, îi atrage în ocultism absența lui „numaidecât”, adică cum vreau, după placul meu, îmi construiesc religia mea: aduc puțin de aici, puțin de dincolo. Și astfel, ei evită orice sistematizare care ar putea să-i oblige în vreun fel. De fapt, omul vrea să rămână el însuși, și el pur și simplu „întrebuințează” unele cioburi religioase. Dar creștinismul nu poate fi întrebuințat, creștinismului trebuie să-i slujești. Și asta, desigur, tot îi sperie pe mulți.

Și, în sfârșit, aceasta e o constatare de-a mea pur profesională..., dar aici eu trebuie să povestesc un banc despre mine. Închipuți-vă un misionar ortodox care ține o lecție unui auditoriu universitar, și în procesul discuției sale, el ajunge până la momentul în care trebuie să pronunțe un cuvânt indecent, el trebuie să-l pomenească pe... drac. Misionarul înțelege foarte bine că auditoriul nu va înțelege aceasta. Adică intelectualitatea noastră postsovietică încă nu s-a învățat să rostească cuvântul Dumnezeu, ei trebuie să-i spui ceva mai simplu, de genul „câmpul bio-energoinformațional al universului”, dar „Dumnezeu” le este neînțeles. Dar dacă îl mai pomenești și pe drac, nu mai spun ce s-ar stârni acolo, „Inchiziția, Evul Mediu, noi credeam că dumneavoastră sunteți un intelectual, dar de fapt...” Și iată că, cunoscând neputințele convorbitorilor săi, acest misionar se hotărăște să le spună în argoul lor: „Știți, în acest minut, omului i se adresează *răul universal-transcendental-totalitar-personalizat-cosmologic*. În clipa

aceea dracul se ivește de după catedră și zice: „Cum, cum m-ai numit tu pe mine, că n-am auzit bine”?

Eu cred că sectele au succes în predica lor pentru faptul că sectantul vorbește cu omul întotdeauna unu la unu, iar misionarul ortodox atunci când mărturisește despre adevăr, la discuție participă mai multe „personaje”... Nu este doar încăpățânarea omenească, neînțelegerea, ci mai este și cel care, la nivelul influenței iraționale, insuflă omului duhul împotrivirii. Dar sectanților el nu le încurcă. Pe de altă parte însă, nouă ne ajută Dumnezeu.

Întrebare: *În vremea noastră, auzim tot mai des că toți se închină aceluiași Dumnezeu, de exemplu noi, creștinii, suntem fiii lui Avraam după duh, evreii după trup, musulmanii și ei se consideră fii ai lui Avraam după trup. Deci noi toți ne închinăm Dumnezeului lui Avraam, și în acest fel Unuia și Aceluiași Dumnezeu?*

Răspuns: Faptul că oamenii pot avea niște „icoane intelectuale” ale Dumnezeirii asemănătoare, ieroglife în rugăciune care se

citesc ca „Dumnezeul lui Avraam”, nu este totul. Cred că această expresie își poate avea locul și în gura creștinului și a evreului și a musulmanului. Însă din asta nu rezultă că noi ne aflăm în relații identice cu Dumnezeu, pentru că religia are două componente, ea este numai zece procente sau chiar mai puțin ceea ce aduc în ea oamenii, iar partea copleșitoare e ceea ce aduce în religie. Însuși Dumnezeu. De aceea nu trebuie să ne consolăm cu faptul că noi, musulmanii sau iudeii facem unele gesturi comune, pentru că toate rugăciunile noastre, toate predicile teologice nu sunt nimic mai mult decât gesturi, a le umple de sens, a le face ceva mai mult decât gesturi poate numai Domnul. Și aici începe ce-i mai important. Înțelegeți, un băiețel poate face aceleași mișcări pe care le face și omul matur, șoferul automobilului sau oricare altul, copilul poate face aceleași gesturi, dar conținutul va fi cu totul altul, pentru că asta depinde deja de umplerea lor de sens, ceea ce nu întotdeauna depinde de om. Unul și același gest poate avea efecte

diferite în auditorii diferite, pentru că oamenii îl interpretează diferit. Tot așa se întâmplă și în religie, faptul că noi facem aceleași gesturi, încă nu înseamnă că conținutul lor interior, ontologic, ființial este unul și același. Există cuvintele lui Hristos, anume că la Tatăl nu poate să vină nimeni decât prin Fiul, de aceea acolo unde nu este Logosul lui Dumnezeu, nu este recunoașterea și închinarea la El, nu este harul lui Hristos, care doar prin Hristos se dă. Eu cred că acolo rămâne doar o scoică asemănătoare cu o mască mortuară a religiei avraamice care a fost cândva, totuși aceasta e mai degrabă anume o mască mortuară, dar nu credința vie a lui Avraam.

Întrebare: *Dacă ar fi să vorbim de acea „fierărie” unde se produc sau trebuie să se producă astăzi misionarii ortodocși, nu credeți că această problemă nu e rezolvată până la capăt? Ce ar trebui să se facă astăzi, să se adaogă sau să se omită din sistemul de învățământ teologic existent? Poate ar trebui să se apropie mai mult de învățământul laic, să preia câte*

ceva de acolo sau să chiar aprofundeze ceva din ale sale. De multe ori se acordă foarte multă atenție materiilor teologice, dar se scapă din vedere ceea ce se întâmplă în lume, de multe ori se creează o distanță foarte mare între preot și omul din lume, preotul nu știe cu ce respiră omul acela. Cred că problema aceasta nu e suficient rezolvată. Ce poate fi adus în această „fierărie”?*

Răspuns: Problema nu este rezolvată în Patriarhia Moscovei, dar așa ea e rezolvată. Eu cred că toate încercările de reformă a seminariilor sunt zadarnice. Dumnezeu a dispus altfel, El pur și simplu a creat așa o situație, că misionarii au început să vină singuri în Biserică, nu din seminarii. Uitați-vă, în Rusia, toți preoții, mai mult sau mai puțin remarcabili, care au o predispoziție misionară au venit din lumea profană, din lumea universităților sau din lumea sectelor, și ei cunosc din experiență personală ce înseamnă să fii în afară Bisericii, și de aceea lor Biserica

* Este vorba de învățământul teologic din Patriarhia Moscovei.

le este scumpă. Prin ce este rău seminarul din acest punct de vedere? În seminar orice discuție este o joacă: „Hai Vania, tu fă-te că ești adventist, iar tu, Petia, fă-te că îl combați”. Dar, de fapt, ei toți trăiesc în lumea lor, în lumea zvonurilor, bârfelor și autorităților lor. Dar teologia nu suportă joaca, teologia întotdeauna se însușește, cu atât mai mult se dezvoltă, numai atunci când există o necesitate de viață și de moarte ca o întrebare sau alta să fie rezolvată, să se obțină un răspuns. În seminarii, această necesitate lipsește, nu se poate învăța teologia de dragul notelor, adică poți emite ceva, dar să te înflăcărezi de la asta nu poți. De aceea seminariile sunt bune atunci când se află în mănăstiri, atunci când pot absorbi și o experiență duhovnicească în afara cuvintelor, să aibă un model de imitație. Dar să pregătești misionari în ele, nu poți, practica a demonstrat aceasta, cel puțin în Biserica noastră. Și, dimpotrivă, oamenii care trăiesc în lume, anume pentru că ei trăiesc în două lumi, în Biserică și în spațiul din

afara Bisericii, sunt condamnați să poarte o polemică neîntreruptă exterioară și lăuntrică, și de aceea credința lor e normal să devină mult mai conștientă. Pe lângă asta, ei au și experiența tinereții lor, experiența apărării și mărturisirii credinței, experiența unor greșeli și unor victorii, pe care mai târziu ei le pot folosi devenind preoți.

SUMAR

Cuvânt de îndreptățire 7

Calea spre inima omului 11

Învierea - un semn făgăduit

“neamului viclean și desfrânat” 15

“Cine este fără de păcat,
să arunce primul piatra”

(Pe marginea unui articol împotriva homosexualilor) 19

Improvizații pe marginea primului

capitol din Epistola către Romani a

Sfântului Apostol Pavel

1. Cum îl cităm pe Pavel? 27

2. Între a lăuda și a muștra 28

3. Nu începe cu dărâmarea idolilor,

lasă-l pe ascultător să și-i dărâme singur 31

4. Evită să declanșezi prejudecățile celui alt 42

5. “Fii aspru cu tine și îngăduitor cu ceilalți” 54

6. Laudă și câștigă 55

7. “Dragostea toate le crede” 61

8. Primejdia laxismului 71

9. Un model de muștrare 76

10. Aprinde foc în jurul ascultătorului 83

Sfinții Părinți despre predică și predicatori..... 95

Sfinții, prietenii prostituatelor.....107

“Cuvântul *predică* trebuie dat uitării”

Dialog cu părintele Andrei Kuraev

despre predica ortodoxă 133

De același autor:

ORTODOXIA PENTRU POSTMODERNIȘTI

în întrebări și răspunsuri

ÎNTRE FREUD ȘI HRISTOS

DRAGOSTEA CARE

NICIODATĂ NU CADE

(interviuri și relatări despre

starețul Selafiil cel Orb de la Noul Neamț)

Alte articole ale ierodiaconului Savatie Baştovoi

le puteți găsi pe internet, la adresa:

www.savatie.cjb.net

Pentru corespondență folosiți

savatieb@hotmail.com